

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica exaudi

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

Wess du vom Tod erstanden bist /

Werd ich im Grab nicht bleiben / &c.

3. *Charitatis inflammatio.* Quia enim Christus unicus animæ nostræ thesaurus in coelo est, oportet nos etiam corda elevari, & à terrenis abstrahere juxta admonitionem Pauli Col. 3. vers. 1. illuc sequamur corde, ubi Christum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus, nihil jam nos delectet in infimis, qui Patrem habemus in coelis, inquit Gregorius. Quotiescunque igitur coelum intuemini, ibi *πολύτευμα* vestrum esse cogitate, Phil. 3. vers. 20. quotiescunque nubes inspicitis, has aliquando vehiculum vestrum futuras recor-

damini, 1. Thess. 4. vers. 17. quotiescunque aviculas alis suis sursum in aërem sese librare cernitis, toties alis cogitationum in vera fide, & spe & charitate sursum desideria vestra attollite, & ascendite cum Christo corde, donec aliquando sequemini corpore, & semper cum ipso eritis, 1. Thess. 4. v. 17.

Da wird der Tag erst Freudenreich /

Wann uns Gott zu ihm nehmen

Und seinem Sohn wird mach en gleich /

Als wir denn jetzt bekennen

Da wird sich finden Freud und Muth /

Zu ew'ger Zeit beym höchsten Gut /

Gott woll das wir erleben /

Amen.

Dominica Exaudi.

Evangelium Johan. 15. vers. 26. & 16. v. 1. 4.

CUM Jezabel Regina mortem Eliae minaretur, eò quod universos Prophetas Baal gladio occidisset, fugit ille in desertum, cumque ibi sederet, subter juniperum, optavit animæ suæ, ut moreretur. O Domine ait, sufficit nunc, tolle animam meam, neque enim melior sum, quàm Patres mei, projecitque se & obdormivit in umbra juniperi. Et ecce, Angelus Domini tetigit eum, & dixit: Surge & comede. Respexit autem, & ecce, ad caput suum subcineritius panis & vas aquæ. Comedit ergò & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & 40. noctibus, usque ad montem Dei Horeb, 1. Reg. 19. vers. 2. seqq.

Parem fortunam in hoc mundo experiuntur adhuc multi Christiani & confessores Evangelicæ veritatis, dum ab Ecclesia malignantium persecutionem patiuntur, &

vel in exilium relegantur, vel miserabiliter trucidantur, quâ in re meretrix Babylonia gnaviter se gessit, ut ebria dicatur sanguine martyrum Jesu, Apoc. 17. v. 6. Sed Angelus magni Consilii adstat fidelibus suis in mediis persecutionibus, & confortat eos per Spiritum Sanctum ut militent bonam militiam, & tandem coronam vitæ reportent, 2. Tim. 2. v. 5.

Sicut enim fabri ferrarii haud procul à fornace frigidam habere solent: Ita Deus quando probat dilectos suos in fornace tribulationis, non ibi perire finit, sed educit in refrigerium, Psal. 66. v. 12.

Utrumque confirmat Christus in prælecta pericope, dum Apostolis suis mundi persecutiones quidem prædicit, sed Spiritum Sanctum promittit, qui ipsos rursus erigere, & sub turbinibus persecutionem consolari debeat.

Vide-

Videbimus

I. Spiritus Sancti officium.

II. Piorum in hoc mundo proemium.

J.J.

EXEGESIS.

Cum Moses quereretur de onere populi, ordinabat Deus septuaginta Seniores, & descendens ipse per nubem aſcendebat de Spiritu, qui in Moſe erat, & dabat 70. Senioribus, ut ſuſtinentur cum ipſo onus populi, & Moſes non ſolus gravaretur, Num. 11. verſ. 25. Idem accidit tempore N. T. quando Pater cœleſtis de Spiritu Filii accepit & poſuit ſuper 12. Apoſtolos & 70. diſcipulos, ut ad officium docendi & plantandi Eccleſiam idonei redderentur. Quemadmodum enim unctio à capite ſummi Sacerdotis deſcendebat in barbam, à barba in veſtes, Pl. 133. verſ. 2. Sic à Chriſto capite Spiritus Sancti unctio deſcendit in omnia ipſius membra, ut ex plenitudine illius accipere poſſimus gratiam pro gratia, Joh. 1. v. 14.

Hoc certè donum eſt non vulgare, ſed eximium, quod omnia mundi dona & bona ſuperexcellit. Et hoc ſine pluribus à Chriſto deſcribitur, ut diſcipuli & nos omnes magni illud æſtimare, & ſeriò deſiderare diſcamus. Spiritus enim quem Chriſtus promittit in hodierno Evangelio, triplici in Eccleſia apud omnes fideles deſignatur officio.

I. *Conſolator eſt.* In græco eſt *παράκλησις*, quo nomine Chriſtus etiam inſignitur, 1. Joh. 2. v. 1. quia verò ad Patrem abiturus, & viſibilem ſuam præſentiam ſubtrahturus erat diſcipulis, alium ipſis promittit paracletum, Joh. 14. v. 16, qui omni præſtaret,

quæ ipſe in carne adhuc præſens ipſis præſtare ſolebat, mœſtos ſublevaret, rudes informaret, deſidioſos excitaret, infirmos corroboraret, inermes propugnaret, accuſatos interceſſione ſua apud Patrem juvaret, ita ut nihil illis deeſſet, & nemo illos læderet, Luc. 22. v. 35.

Tali Paracleto non indigebamus ante lapſum. Deus enim conſiderat hominem non ad triftitiam, ſed ad imaginem ſuam, non ad iram, ſed ad acquisitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, 1. Theſſ. 5. v. 9. Sed jam poſt lapſum naſcitur homo ad laborem & dolorem, ut avis ad volatum, Job. 5. verſ. 7. Imò Diabolus accuſat nos die ac nocte, Apoc. 12. v. 10. & expedit nos cribrare inſtar tritici, Luc. 22. v. 31. proinde ſupplicandum eſt Domino, ut hunc Paracletum nobis concedat, Pfalm. 51. v. 12, qui

1. *Erigit puſillanimes*

1. *Sub cruce domeſtica*, quando cum Hiſkia graviter decumbunt, aut cum Jobo ſive bello, ſive incendio, ſive quacunque alia tempeſtate bonis exuuntur, tunc Paracleti hujus ſolacium optima medicina eſt, Job. 13. v. 15. Eſa. 38. v. 17.

2. *Sub perſecutione publica*, quando cum Elia in exilium relegantur, cum Micha in carcerem detruduntur, vel cum Apoſtolis martyrio coronantur, ibi Spiritus Sancti vires & animum addit, ne vel tormentorum cruciatus, vel mortis ignominia eos ſeparare poſſit à dilectione Dei, Rom. 8. verſ. 39.

3. *Sub tentatione diabolica*, quando à Satana & conſcientia accuſamur, ibi Paracletus hic iterum cauſam noſtram agit, ſuggerens nobis *λύτρον*, quo cum æterno Patre reconciliati ſumus, ut cum Eſaia confidenter dicere poſſimus cap. 27. verſ. 5. tenebit forti-

tudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi.

2. *Suscipit exanimas*, quando cum morte luctamur, & in ipso agone constituti sumus, ut testantur exempla Sanctorum martyrum, in primis Stephani, Act. 7. vers. 59. Ignatii, Polycarpi, Laurentii & aliorum, qui animam suam non dilexerunt usque ad mortem, Apoc. 12. v. 11.

II. *Informator est*, unde Spiritus veritatis à Christo dicitur, & hoc ipso à Spiritu maligno discernitur, in quo non est veritas, Joh. 8. v. 44. proinde Spiritus S. solus est à quo discimus, quæ vera sunt in doctrina & moribus, 1. Joh. 2. v. 27.

Ex eo colligitur, hanc esse notam inhabitantis Sp. S. si quis veritatem diligat, illique soli adhaereat. Qui enim ex veritate est, vocem meam audit, & viceversa, inquit Christus Joh. 8. v. 31.

Describitur autem hic informator

I. *Ratione essentia*, dum Spiritus appellatur, quia est essentia spiritualis & incorporea non sicut Angeli, vel anima hominis, sed infinita, aeterna, increata, divina, quomodo Deus etiam Spiritus dicitur, Joh. 4. vers. 24. unde dicitur Spiritus qui ex Deo est, 1. Cor. 2. vers. 12. Patri & Filio ob unam eandemque numero essentiam *ὁμοούσιος*, 1. Joh. 5. v. 7.

Est ergo verus Deus, cui nomen Jehovah competit, confer 2. Sam. 23. v. 2. & Act. 1. v. 16. Esa. 6. v. 9. & Act. 28. v. 26. Pf. 95. v. 6. seqq. & Ebr. 3. v. 7. & expressè Deus dicitur, Act. 5. v. 3. 4. 1. Cor. 3. v. 16. 1. Cor. 12. v. 11. Proinde honoremus eum tanquam Deum, & firmisimum semper in eo contra omnes adversitates asylum collochemus, ne querelam suam antiquam ingeminare cogatur: Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Mal. 1. vers. 6.

2. *Ratione characteristica differentia*, quod nimirum à Patre procedat, & à Filio mittatur. Hæc est interna Sp. S. proprietas, per quam à Patre & Filio distinguitur, nimirum ab utroque procedere. De Patre non est dubium, de Filio controversiam moverunt Græci, sed per id, quod Spiritum Sancti mittere dicitur, tacitè confirmatur, est enim unum cum Patre, Joh. 10. v. 30. unde Spiritus Filii nominatur Galat. 4. v. 6. Spiritus oris Christi, 2. Thess. 2. v. 8. Spiritus labiorum ejus, Esa. 11. vers. 4. Spiritus Christi, Rom. 8. vers. 9.

III. *Testificator est*. Nam testimonium perhibebit de me, inquit Salvator, quod facit per verbum internè in cordibus fidelium, Gal. 4. v. 6. Rom. 8. v. 16. partim externè per ministros Evangelii, 2. Pet. 1. v. 21. qui proinde martyres seu testes veritatis dicuntur, Act. 1. vers. 8. quemadmodum & hic Salvator discipulis ait: Et vos testimonium perhibebitis.

Hæc est nota fidelium. Credidi, propter quod locutus sum, inquit David, Ps. 116. v. 10. ore fit confessio ad salutem, Rom. 10. v. 9. qui Christum negaverit, vicissim negabitur ab ipso, Matth. 10. v. 33.

Testium verorum & irreprobatorum requisita sunt

1. *Vita inculpata ratio*, homini enim malæ notæ ne quidem vera loquenti creditur.

2. *Causa exploratio*, ut fidei capita de Christo diligenter addiscat & intelligat, 2. Tim. 1. v. 13.

3. *Ingenita veritatis enarratio*, licet amara sit & odium pariat.

4. *Constans in confessione perseveratio*, Sir. 4. v. 33.

Ambulemus igitur dignè Evangelio, Phil. 1. v. 27. Eph. 4. v. 1. Scrutemur Scripturas,

ras, Joh. 5. v. 39. parati simus rationem reddere spei quæ in nobis est, 1. Pet. 3. v. 15. & ad finem usque perseveremus, tunc aliquando cum apparebit Christus in nubibus coeli, coronam vitæ reportabimus, Apoc. 2. v. 10.

De Secundo.

Superest ut de piorum procmio quædam etiam dicamus, quod propter testimonium hoc omnibus Christianis in mundo distribuitur. Tria autem hic notanda veniunt.

I. *Christi prædicantis bonitas.* Hæc locutus sum vobis, inquit, ne offendamini. Tela siquidem prævisa minus nocent, & quia Christus nobis prædixit crucem, colligere possumus, quod non fortuito vel admundi arbitrium nobis contingat, sed ex Dei providentia. Omnes enim capilli nostri numerati sunt, Matth. 10. v. 30. Quin etiam verborum Christi veritas ex eo cognoscitur, quod prædictioni responderet eventus, unde confidimus, quod promissa liberatio etiam secuta sit. Utrobique enim verax est, tam in promissis, quam in minis, Jos. 23. v. 14.

II. *Persecutionis gravitas,* cujus duo genera enumerantur:

I. *Excommunicatio.* Ἄπο συναγωγῆς ποιήσονται ὑμᾶς, inquit Christus, indignos vos judicabunt communionem & confortio Sanctorum, ut gentiles & publicanos vos æstimabunt, sicut alioquin excommunicatio in legitimo suo usu describitur Matth. 18. v. 17. Hoc telum omni tempore malignantium Ecclesia strinxit adversus pios veritatis testes, cujus praxin videmus adhuc hodie in Antichristo Romano, qui fulmen excommunicationis vibrat adversus omnes qui cathedram pestilentie venerari renuunt, juxta expressum vaticinium Apoc. 13. v. 13,

sed Ecclesia vera nihil curat tale fulmen, & contra orant ex Pl. 109. v. 28.

Interim vera Ecclesia suam etiam habet excommunicationem, quam exercere potest. Ea duplex est, major & minor. Minor est suspensio ab usu cœnæ, major separatio ab omnibus Ecclesiasticis congressibus, quæ feriendi sunt hæretici, omnem informationem spernentes, Rom. 16. vers. 17. Gal. 1. v. 9. Tit. 3. vers. 10. & præfracti peccatores, qui scandala in vita excitant, & Ecclesiæ admonitiones perveraciter contemnunt, 1. Cor. 5. v. 34. 1. Tim. 1. v. 19. 20. Hæc est clavis ligans, quam hodie, proh dolor! ferè amissimus, Nec tamen propterea impii in peccatis sibi blandiantur. Nam quoties in publica verbi prædicatione securis & impænitentibus denunciatur ira Dei & æterna damnatio, excommunicatio exercetur, quæ coram Deo efficax est, licet à mundo floccipendatur, Joh. 20. v. 23. Matth. 18. v. 17. 18.

2. *Trucidatio.* Venit hora, inquit Christus, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur cultum se præstare Deo. Non contenti erunt hostes Evangelii excommunicatione, sed conjungent simul tyrannidem & varias cædes. Neque in hoc videri volunt tyranni, sed potius cultores Dei, cujus honorem putant esse fidelium cruorem. Videantur exempla 1. Reg. 19. v. 2. 4. 2. Paral. 24. v. 21. 1. Macc. 2. v. 28. seqq. Quantas quæso tempestates ecclesia perpessa est tempore decem persecutionum sub Ethnicis Imperatoribus Nerone, Domitiano, Trajano, &c. qui plures Christianos trucidarunt, quam in V. T. agni paschales mactati sunt. Quantas tempestates perpessa est proximis seculis? Testis est Gallia, testis Anglia, testis Belgium, testis Germania universa. Ubiq; enim sanguis

Christianus effusus est tanquam aqua, Pl. 79. vers. 3.

Hæc est fors Ecclesiæ veræ & omnium ejus membrorum. Christus enim Sponsus est sanguinum, Exod. 4. v. 25.

III. *Impulsivarum vanitas*, ut sunt

1. *Veri Dei ignoratio*. Hoc facient vobis, inquit Christus, quia nec Patrem meum, nec me agnoscunt. Hic est fons istius crudelitatis. Si enim Deum verè agnoscerent, amicos eos tali odio non prosequerentur. Non igitur ex Deo sed ex Diabolo sunt, qui homicida est ab initio, Joh. 8. v. 44. Hoc ipsum debet nobis animum addere in persecutionibus. Patimur ab illis, qui verum Deum non agnoscunt, quid ergo possunt nobis nocere? Agnitionem & gratiam Dei

nobis non eripient. Ipsi contra sedent in tenebris ignorantiae, ex quibus in aternas olim tenebras detrudentur, quæ omnibus crudelibus & tyrannis præparatæ sunt, Apoc. 21. vers. 8.

2. *Cultus accepti imaginatio*. Quia enim nesciunt, quo cultu Deus honorandus sit, ipsi sibi imaginantur cultum, & scelera pro virtute, persecutionem pro propagatione Ecclesiæ, deformationem pro reformatione habent, prout Spiritus furoris & homicidii ipsis dicitur, qui solet se transformare in angelum lucis, 2. Cor. 11. v. 14. sed in extremo judicio videbunt in quem pupugerunt, Apoc. 1. v. 7. stabunt enim tunc justi in magna constantia adversus eos, qui angustaverunt ipsos, &c. Sap. 5. v. 1.

Feria I. Pentecostes.

Evangel. Joh. 14. v. 23. 31.

Noahus tempore diluvii columbam emittebat, ut experiretur, nñm aquæ imminutæ essent, quæ redibat circa vesperam portans folium olivæ in ore suo, ex quo Noahus colligit, aquas diluvii & iram Dei cessasse, Gen. 8. v. 11.

In hac historia pulchra figura beneficiorum pentecostalium nobis ob oculis ponitur. Spiritus Sanctus est columba illa celestis, & sub specie tali in baptismo Christi apparuit, Matth. 3. v. 16. hac columbam Deus emittit hodie ex arcu cæli, & visibiliter effundit super Apostolos, ut afferat folium olivæ, quo gratia Dei ob signatur adhuc in omnibus fidelibus, ne dubitent amplius, sed certò sibi persuadeant, Deum reconciliatum esse per mortem filii, Rom. 5. v. 10. Unde

festum hoc à Veteribus Festum amoris appellatum est, cujus arrham hodie accipimus, quæ est Spiritus Sanctus, Eph. 1. v. 14.

Hæc omnia fusius pertractabimus ex prælecta pericope, cujus duas partes constituimus.

I. *Exhibet veri Christiani indicia.*

II. *Inhabitantis Spiritus S. beneficia.*

J. J.

EXEGESIS.

Cum olim super montem Sinai descensus, & legem promulgaturus erat Dominus, præcepit Mosi, ut sanctificaret populum, Exod. 19. v. 10. quod si verò Israelitæ opus habuerunt sanctificatione ad legem audiendam in Pentecoste veteri: multò magis

magis Christiani in Pentecoste nova sanctificare se debent, ut Spiritum S. accipiant, qui non habitat in polluto corpore, Sap. 1. v. 4. Quantum enim discrimen est inter Legem & Evangelium: tantum etiam discrimen est inter Pentecosten V. & N. Testamenti. Lex iram operatur, Rom. 4. v. 15. Evangelium gratiam & salutem, Rom. 1. v. 16. Lex per Mosen data est, gratia & veritas per Christum facta, Joh. 1. v. 17. sic etiam Pentecoste vetus, quæ legem offert, pertinet ad servitutem, nova ad libertatem, Gal. 4. vers. 24. non enim accipimus Spiritum servitutis iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorum, Rom. 8. v. 15.

Duo verò potissimum requiruntur ad sanctificationem hanc pentecostalem, quæ in principio Evangelii Christi exprimit.

I. *Sincera Christi adamatio.* Nam si quis diligit me, inquit Salvator, ad eum veniemus. Qui igitur Spiritum S. accipere desiderat, Christum diligit necesse est, à quo mittitur. Hæc est nota characteristica omnium discipulorum ejus, Joh. 13. v. 35. ipse prius dilexit nos, 1. Joh. 4. v. 19. & cum adhuc peccatores essemus pro nobis mortuus est, Rom. 5. v. 8. Quidni igitur flamma charitatis Christi scintillam aliquam reciproci amoris in nobis excitet? Certè Christum diligere plus est quam omnia scire, Eph. 3. v. 19. qui verò ipsum non diligit, anathema sit, 1. Cor. 16. v. 22.

Diligendus autem est I. *Cordialiter*, ut nihil ipsi præferamus in toto mundo, qui enim plus amat patrem & matrem, quam me, inquit Christus, me non est dignus, Luc. 14. vers. 26. II. *Totaliter*, ut non tantum Christum, sed & membra ipsius, id est, proximum amemus. Si quis enim dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum

oderit, mendax est, 1. Joh. 4. v. 20. III. *Finaliter*, non enim sufficit in prosperis incepisse, sed pergendum est in adversis, & ad finem perseverandum, si salutem æternam consequi velimus, Matth. 10. v. 22.

II. *Verbi divini observatio*, vers. 23. 24. si quis enim diligit me, inquit Christus, sermonem meum servabit. Hæc duo arctissimè coherent, & nullo modo divelli possunt. Qui enim habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me, inquit Christus Joh. 14. v. 21. & Johannes 1. cap. 5. vers. 3. Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus.

Servamus autem sermonem Christi

1. *Audiendo*, Joh. 10. v. 27. c. 8. v. 47. ex auditu enim fides, Rom. 10. v. 17.

2. *Retinendo.* Auditus exterior non sufficit, sed requiritur insuper pia meditatio & conservatio, μήποτε παρ' ἀρρησώμεν, ne effluat iterum quod in concione audivimus Ebr. 2. v. 1.

3. *Faciendo*, si praxin jungamus. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores justificabuntur, Rom. 2. v. 13. Jac. 1. v. 22.

Probet igitur se quilibet ex hisce regulis, num Christum diligit. Omnes quidem videri volunt, sed si rem ipsam spectes, nuda plerumque oris est professio, æs sonans, cymbalum tinniens, 1. Corinth. 13. v. 1. hypocritica nominis divini imaginatio, Matthæi 7. v. 21.

De Secundo.

Restat ut de beneficiis Spir. Sancti etiam aliquid dicamus, quæ Christus subnectit, ut charitatem hanc & observationem sermonis sui nobis eò citius persuadeat. Sunt ea

I. *Et er-*

I. *Æterni Patris redamatio.* Nam Pater meus diligit eum, inquit Christus. Hoc non eo sensu accipiendum est, quasi nostra dilectione dilectionem Dei antevertere & promereri possimus, diversum enim testatur Scriptura, 1. Johan. 4. v. 10. sed à posteriori, id est, à consequenti effectu describit Christus eos, qui templum sunt Spiritus Sancti & ad discipulos suos pertinent. Hos diligit Pater propter fidem, quam oculi ejus vel solam respiciunt, Jer. 5. v. 3.

Hoc certè maximum est beneficium, si quis clementem Principem habet, quanto perè gloriatur? Sed clementia illa sæpe in horas mutari solet, & non immeritò cum instabili Aprilis tempestate comparatur, exemplo est Haman, Esth. 5. v. 11. 7. v. 10. Deus autem non mutatur, Mal. 3. v. 6. Jac. 1. vers. 17. sed quemadmodum suos dilexit à principio, ita ad finem usque diligit, Joh. 13. v. 1. meritò igitur gloriamur de clementia ejus, qui est Rex Regum & Dominus Dominantium, 1. Tim. 6. v. 15.

Diligit quidem omnes homines, Johan. 3. v. 16. etiam impios, Rom. 4. v. 6. quos temporaliter conservat, Ebr. 1. vers. 3. & salvos fieri cupit, 1. Tim. 2. vers. 4. 2. Pet. 3. v. 9. sed electos diligit in dilecto, Eph. 1. vers. 6. tanquam animam suam, & tanquam pupillam oculi sui, Zach. 2. v. 8. Ego recipiam vos, & ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, inquit omnipotens Dominus 2. Cor. 6. v. 17. 18. parcam vobis sicut Pater parcat filio suo, Mal. 3. v. 17. imò si vel mater oblita fuerit filii, ego tamen non obliviscar tui, Esa. 49. vers. 15. sub hanc dilectionis divinæ umbram te confer in omnibus periculis, & tutus latebis, exemplo Davidis Pf. 3. v. 7. 27. v. 11.

II. *Gratiosa Trinitatis inhabitatio.* Nam

ad eum veniemus, inquit Christus, & mansionem faciemus. Magna beneficia Deus præstiterat Israelitis, sed maximum eorum erat, quod Deus habitabat in ipsorum medio, Deut. 7. v. 8. sic inter omnia beneficia, quibus nos quasi cumulat Pater cœlestis, præcipuum est gratiosa Dei inhabitatio, unde corpora fidelium membra Christi, & templa Dei vivi appellantur, 1. Cor. 6. v. 15. 2. Cor. 6. v. 16.

O gaude fidelis anima & gloriare. Omnia potes, quia Deum omnia potentem in corde habitantem complecteris. Ecce ad te venit Deus Pater, & in filium te adoptat. Ad te venit Deus filius, & meritum suum tibi imputat. Ad te venit Deus Spiritus Sanctus, & gratiam hanc in corde tuo obsignat. Deus olim in Sion ignem, in Jerusalem caminum suum habuit, Esa. 31. v. ult. Tu illa Sion & Jerusalem es, in te habitat Sacrosancta Trinitas, in te ignem & caminum habet. O igitur exclama cum Davide Pf. 8. v. 5. quid est homo, quod memor es ejus, & filius hominis, quod visitas illum? Certè hospites illi sacro sancti non veniunt vacuis manibus, sed omnia bona temporalia & æterna secum afferunt, Sap. 7. vers. 11. Deus est summum bonum, qui ergo Deum in se habitantem habet, is omne bonum habet, 2. Cor. 6. v. 10. Huc pertinet exemplum Obed-Edom, cujus tota domus propter arcam fœderis benedicta est, 2. Samucl. 6. vers. 12.

III. *Vivifica consolatio,* vers. 25. 26. unde Paracletus appellatur. Paracletus autem propriè advocatum notat, qui pupillis, orphanis, aliisque litigantibus reis & accusatis assistit, eorum causam agit & patrocinium suscipit coram judice. Talis Advocatus est Spiritus Sanctus.

Nos

Nos pupilli sumus & minores in rebus spiritualibus, 2. Corinth. 3. v. 5. 6. sed Spiritus Sanctus illuminat oculos cordis nostri, ut sciamus quæ sit spes vocationis nostræ, Eph. 1. v. 18. imò verbum Dei ponit in ore nostro, Luc. 12. v. 12. ut clamemus Abba Pater, Roman. 8. v. 15.

Nos sumus orphanæ & derelicti, qui per peccatum gratiam Patris cœlestis, tanquam mariti nostri, Esa. 54. vers. 5. & hæreditatem salutis amissimus, si quidem delicta nos à Deo separant, Esa. 59. v. 2. sed Spiritus S. causam nostram suscipit juxta promissionem Christi, Joh. 14. v. 16. 18.

Nos sumus naturâ rudes & inexperti, nec percipimus ea, quæ sunt Spiritus Dei, 1. Cor. 2. v. 14. sed intellectum habemus tenebris obscuratum, Eph. 4. v. 18. & sensus non exercitatos in causis divinis, Ebr. 5. vers. 14. Spiritus Sanctus est noster Paracletus, qui infirmitatem nostram adjuvat, & si quid oremus sicut oportet nescimus, ipse ὑπερώς ἡμῶν pro nobis gemitibus inenarrabilibus, Rom. 8. v. 26.

Nos sumus naturâ rei, coram Deo accusat nos Satanas, Apoc. 12. vers. 10. coram mundo accusant nos quandoque mali homines, ibi sumus nocentes, Exod. 34. vers. 7. hîc verò quandoque innocentes. Sed animosi estote, paracletum habemus, qui nos defendet

I. *In iudicio mundi externo*, quod Christiani non facile effugiunt. Unum huc trahit calumnia, ut Josephus, Naboth & alii experti sunt. Alterum tyrannis & violentia, quod accidit beatis martyribus. Sed Spiritus Sancti advocatio utrobique præstantanea est. Contra calumniam duos porrigit clypeos, quibus nos tueri possumus: Innocentiam & patientiam. Nempe

— *Hic murus abeneus esto,*

Nil conscire sibi nullâ pallefcere culpâ.
Felix quem non pungit conscientia, felix quem in adversis solatur patientia. Contra violentiam munit nos interno suo testimonio, ut nil nos separari patiamur à charitate Christi, Rom. 8. v. 35.

Sensit hoc Spiritus S. patrocinium beatus Stephanus, de quo Poëta canit:

Ibat ovans animis, & spe sua damna levabat.

Laurentius in craticula, Marcus Arethusa in sporta suspensus, & alii.

2. *In iudicio conscientia interno.* Hoc est tribunal domesticum, quod Deus in corde nostro erigit, ubi cogitationes se invicem accusant, Rom. 2. v. 15. & cor nostrum nos condemnat, 1. Johan. 3. vers. 20. sed ecce præstò est Spiritus S. Advocatus noster, & fidele nobis præstat patrocinium, major enim est corde nostro, 1. Johan. 3. vers. 20. & sicut est Spiritus gratiæ, Zach. 12. v. 10. ita certos nos reddit de gratia Dei, & συμμαρτυρεῖ, testimonium simul reddit cum nostro Spiritu, quod sumus filii Dei, Rom. 8. v. 16.

3. *In iudicio cœli supeno*, coram quo sistitur homo in agone mortis, quando aures obserantur, ut externam consolationem non amplius admittant: & sistetur aliquando in extremo die, ubi cœlum & terra fugient à conspectu Domini, qui sedebit super thronum iudiciarium, Apoc. 20. v. 11. & quilibet opus suum portare cogetur, Gal. 6. v. 5. sed Spiritus S. etiam tunc erit noster consolator, & consolidabit corda nostra interno suo testimonio, ut certi simus, nihil condemnationis esse in his, qui sunt in Christo Jesu, Rom. 8. v. 1.

IV. *Necessaria informatio.* Nam docebit vos omnia, inquit Christus, & suggeret vobis

vobis omnia. Nos miseri homines vivimus hic in terra oblivionis, ex parte scimus & ex parte intelligimus. Quilibet fateri cogitur cum Jeremia, A, a, a, nescio loqui, Jer. 1. vers. 6. pueri enim sumus in mysteriis divinis, maxima pars eorum quæ scimus, est minima pars eorum quæ ignoramus. Opus igitur nobis est Doctore Spiritu S. qui nos doceat omnia, & suggerat nobis, quid oporteat dicere, Luc. 12. vers. 12. confer etiam 1. Joh. 2. v. 27.

Ipsè est Doctor Sapiëntia, Esa. 11. vers. 2. scrutatur enim secreta Dei, 1. Cor. 2. vers. 10. afflat cytharæ dum puerum & psalmistam facit, 1. Sam. 16. v. 16. afflat pastorem armentarium sycomoræ vellicantem & Prophetam facit, Amos. 7. v. 14. afflat piscatores & facit prædicatores, Joh. 20. v. 22. afflat persecutorem & facit eximium gentium Doctorem, Act. 9. v. 1. seqq.

Ipsè est Doctor eloquentia, qui *σοφίαν* nobis concedit, Luc. 2. v. 41. à quo *γνώσις ἀληθείας*, 2. Tim. 3. v. 7. & fiducia verbum loquendi proficiscitur, Act. 4. v. 29. hic est duplex Spiritus Eliæ, quo omnes fideles Eliæos instructos esse convenit, si in cursu pietatis strenuè decurrere velint.

Est aliquis *Concionator*, ab hoc Doctore petat os & sapientiam, ut illum reddat *διδασκάλον*, qui exhortari possit per sanam doctrinam & contradicentes convincere, 2. Tim. 2. v. 25.

Est aliquis *Magistratus politicus*, ab hoc Doctore petat os & sapientiam, ut sciat quid justum sit coram Deo & justum iudicium possit administrare, quo Spiritu Salomo Rex instructus fuit, 1. Reg. 3. v. 9.

Est aliquis *Pater aut Materfamilias*, ab hoc Doctore petat os & sapientiam, ut noverit familiam suam rectè gubernare, &

liberos in timore Domini educare, Eph. 6. vers. 4.

Summa quilibet in quocunque ordine & statu constitutus sit, petat ab hoc Doctore os & sapientiam. Sapientiam ut Deum rectè agnoscat, & os, ut dignè eum laudare & celebrare valeat. Hæ sunt duæ alæ quibus ad cælum evolare possumus, Johan. 17. v. 3.

V. *Conscientia pacificatio*, de qua Christus in Evangelio: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Ubi illustri discrimine pacem à se partam à pace mundi segregat. Hæc enim mixta est cum dolore, illa sincera & perfecta: hæc evanida & caduca, illa constans & perpetua: hæc exhilarat tantum in rebus secundis, illa in quocunque fortunæ statu: Inde vocatur pax Christi, quam Spiritus S. in cordibus piorum sub mediis calamitatum procellis excitat & conservat tanquam fructum suum proprium & genuinum, Gal. 5. v. 22.

Ex hac conscientie pacificatione resultat

1. *Spirituale gaudium*, ne turbetur cor vestrum, sed propter beneficia Christi, quæ nobis abitu suo ad Patrem acquisivit, gaudeat & exultet, quod Christus ab Apollolis suis requirit, vers. 27. 28. Hoc gaudium accendit Spiritus S. inde oleum lætitiæ appellatur, Pl. 45. v. 8. & fecundæ pluvie comparatur, quia rigat quod est aridum, Pl. 68. v. 10. perfecta dilectio expellit timorem, 1. Job. 4. v. 18. jam verò charitas accenditur in cordibus nostris per Spiritum S. Rom. 5. v. 5. Ergo etiam per Spiritum S. timor servilis expellitur, Rom. 8. v. 15.

2. *Mortis desiderium*, quò pertinent verba Christi: Post hac non multa loquar vobis-

vobiscum, venit enim princeps mundi, & non habet in me quicquam. Quibus verbis spontaneam suam obedientiam Christus exprimit, quam Patri suo præstitit ad mortem usque crucis. Neque enim idem mortuus est, quod Satan aliquid in ipsum juris haberet, qui mortis habet potentiam in eos tantum, qui peccarunt, siquidem stipendium peccati mors est, Rom 6. vers. 23. Quod igitur Christus moritur, qui peccatum non fecit, fit illud propter mandatum Patris, idque non sui sed nostri causâ. Alioquin omni suâ vi & potentiâ Diabolus per omnes regni sui satellites & operarum administratos ne minimum quidem ipsi nocere potuisset. Monet simul hoc sermone, ut & nos morti nostræ hilari mente obviam eamus, certò persuasi, Christum suo ad Patrem discesu purgasse aërem, in quo Princeps hujus mundi suam habet regiam. Sed tanta magnitudo animi tempore mortis non est in nostris viribus, naturale enim est mortem formidare quæ hostis ultimus dicitur, 1. Cor. 15. vers. 26. Spiritus Sanctus est, qui morientibus astat, ne fides fluctuet, aut spes deficiat, sed mens, animus, oculi, per mortis perspectivam perspicendo videant in morte vitam, & cum Simeone suspirent: Nunc dimittis Domine servum tuum in pace, &c. Luc. 2. vers. 29.

3. *Humile obsequium*, quo Christus respicit, quando ait sub finem Evangelii: Ego diligo Patrem, & prout mandavit mihi, ita facio.

Egregius certè Aphorismus, quem aureis literis cordi nostro inscribere debemus. Quemadmodum enim omnis Christi actio est nostra institutio: Ita hic quoque faciem nobis prætulit, ut in iis, quæ ad cultum divinum pertinent, nihil coactè, vel pœnæ metu, vel etiam spe præmii faciamus, sed tantum, quia Pater mandavit, cui ut obsequentes filii morem gerere debemus. Spontaneus enim cultus Deo est acceptissimus, Ps. 110. v. 3. Jer. 30. v. 21.

Sed hos spontaneos motus in rebus divinis Spiritus S. tantummodo in nobis excitat. Natura enim nostra serva peccati est, & nil nisi Deo rebellare potest. Quando autem purgatur à Sp. S. per verbum, & homo regeneratur ex aqua & Spiritu, tum demum excitatur in nobis ardor ille & desiderium faciendi ex animo, quæ Deo grata & officio Christiani congrua sunt, qui enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, Rom. 8. v. 14.

Christus Jesus hæc Spiritus S. beneficia ex gratia nobis conferat, augeat & conservet per & propter ascensionem suam gloriosam, benedictus in secula seculorum, Amen.

Feria II. Pentecostes.

Evangelium Joh. 3. vers. 16. 21.

Israëlita cum urbem Moabitarum oblatione cinxissent, resque obsessorum ad extrema venissent, Rex periculo, in quo cum civibus versabatur animadverso filium

regni heredem in muro aspicientibus Israëlitas magnâ animi constantia immolat. Qua abominatione percussis Israëlita obsidionem solverunt, metuentes, ne quoque

X 2

Deus

DEUS propterea irascatur, 2. Regum, 3. vers. 27.

Miramur ethnici hujus Regis *Asogriav*, quoties illam historiam legimus. Quoties magis admirari decet, quod Rex Regum & Dominus Dominantium filio suo non percipit, sed ut magna & vasta urbs, mundus inquam, quæ jam longo tempore à Diabolis obsessa erat, liberaretur, in petra Calvariae immolavit. Quò facto percussus hostis infernalis, in fugam se conjecit, & ex hujus amoris vehementia perspexit, quanti homo æstimetur in oculis Dei. Si enim filium dedit pro nobis, quomodo non etiam cum illo daret omnia, Rom. 8. v. 32.

Hæc audivimus ex ordinaria Epistola, quod Apostoli magnalia Dei variis linguis in die Pentecostes prædicaverint, Act. 2. v. 8. 11. Si quis summam istius concionis Apostolicæ, quæ tota non extat, scire cupit, illius voto satisfieri potest per hodiernum Evangelium, quo Christus concionem illam quasi in compendium contraxit, & brevi aphorismo totum salutis nostræ negotium complexus est, unde Lutherus parva Biblia & cordiale suum optimum appellare consuevit,

Nos partiemur Textum in duo membra principaliora, & videbimus

- I. *Salutis fundamentum.*
- II. *Salutis impedimentum.*

J.J.

EXEGESIS.

Sicut in V. T. eminet Protevangelium de semine mulieris contrituro caput serpentis, quod habetur Gen. 3. v. 15. sic in N. T. eminet Evangelica Christi concio, quo proponitur Joh. 3. v. 16. Fundamentum enim

salutis nostræ his verbis continetur, quod triplici fulcro innititur.

1. Est gratuita Patris dilectio. Hæc est fons salutis nostræ, ex quo reliqua beneficia omnia promanant. Vide Rom. 5. v. 8. 1. Joh. 4. v. 9. Eph. 2. v. 4. &c. Describitur autem hic

1. *Secundum altitudinem*, per voculam sic. Sic, inquit Christus, dilexit Deus mundum.

Est hæc 1. *Vox excitantis*. Corda nostra plerunque adhærent terrenis, & si ad votum nobis omnia succedunt, toti gaudio & lætitia perfundimur: At summo hoc beneficio, quod Deus mundum tantopere dilexit, ut Filium suum dederit, hoc inquam parum aut planè nihil afficimur, cum tamen propter hoc donum reliqua omnia dentur, & sine hoc dono reliqua omnia nihil profint. Hoc Christo probè notum est, ideò per voculam sic, vult nos excitare ad penitentiorem dilectionis divinæ considerationem, & gratiarum actionem, quæ Deo Patri propter hanc liberalitatem & munificentiam singulariter mirabilem & mirabiliter singulariter, debetur. Nam opera Domini revelare & confiteri honorificum est, inquit Raphael Archangelus Tob. 12. v. 7.

2. *Vox exaggerantis*. Quis est Deus? perfectus in semetipso, unde Elschadai dicitur Gen. 17. v. 1. cui nihil decedit, si creaturis ab ipso averfis, malè sit, & nihil accedit, si creaturis ad ipsum conversis bene sit. Quod ergò Deus qui in se ipso beatus & perfectus est, mundum dilexit, id exuberantis bonitatis indicium est, ut cum Davide meritò exclamare possimus: Quid est homo? &c. Psal. 8. v. 5.

3. *Vox consolantis*. Non est hæc frigida & tenuis quædam dilectio, sed talis & tanta, quæ

quâ omnes homines in iparticipationē beatitudinis suæ receptos cupit, undē *σπλαγχα ἐλέως*, Luc. I. v. 78. & *πᾶτος ὑπερβάδιον τῆς χάριτος*, Eph. 2. v. 7. appellatur. Imò tanta est quantus ipse est, Sir. 2. v. ult.

Hinc efficax emergit *consolatio*, ut quilibet inferre possit: Si Deus mundum dilexit, me quoque diligit, qui sum pars mundi. Opponit Diabolus: Deum offendisti, sic & sic peccasti, sic & sic punieris: repone ipsi hoc Evangelium, & in fide sincera repete: sic & sic Deus dilexit mundum, sic & sic me quoque dilexit. Hæc est fiducialis applicatio, quæ sibi Christum & omnia ipsius merita appropriat, & cum Paulo dicere potest: Christus dilexit me, & seipsum tradidit pro me, Gal. 2. v. 20.

2. *Secundum magnitudinem*. Verè enim & sincerè absque ullo furo dilexit mundum, & ad obsequendum suum amorem dedit nobis non mundi thesauros, aut alia temporalia bona, sed

1. *Filium*. Hoc tantum est beneficium, ac si maximi cujusdam Principis servus magnus febribus æstuarer, nullumque aliud ad sanitatem recuperandam superesset remedium, nisi balneum ex sanguine filii Principis. Pater tunc servi saluti consulens filium totius regni unicum hæredem traderet, venas incideret, sanguinem eliceret, adeoque vitâ privaret. Talis fuit erga nos æterni Patris dilectio, qua ut servos pristinâ libertate & sanitate donaret. Filium tradidit, ut venis ejus spinarum & clavorum aculeis incisis sanguinem, quo peccatores abstergerentur, profunderet. O caritatem sine modo! ô dilectionem sine exemplo!

2. *Filium proprium*, non alienum. Deprecatur vulgò Mauriti Imperatoris magnanimitas, qui cum ante suos oculos

mnis mascula proles à Phoca miserè occideretur, in hæc verba prorupit: O justus es Domine, & justum est judicium tuum. Cumque liberorum nutrix infante Imperatoris reservato, puerum ipsa suum lactentem ad cædem protulisset. Mauritius astans, suum requisivit & adferri iussit, iniquum esse dicens, in alium animadverti, cum à se Deus penam expeteret. Sed majoris longè admirationis est, quod Deus non alienum sed propriam suum Filium pro nobis tradidit, qui est splendor gloriæ & character substantiæ ejus, Ebr. I. v. 3.

3. *Filium unigenitum*. Proles unica, proles dilectissima, unde Tobias filium unicum Anna mater lumen oculorum, baculum senectutis, solatium vitæ, &c. nominabat, Tob. 10. v. 45.

Si quis haberet filios 70. ut Gideon, Jud. 8. vers. 30. aut 80. ut Scylurus Rex Scytharum, aut triginta, ut Babo Comes Habsburgensis, vix tamen unum ex illis cederet aut donaret. Sed Deus Pater cœlestis dat nobis Filium suum & quidem unigenitum, & ita commendat amorem suum Rom. 5. v. 8.

Vix adduci poterat Jacob Patriarcha, ut ad redemptionem filii sui Simeonis minimum natu Benjamin ad modicum saltem tempus à paterna domo in Ægyptum proficisci pateretur, quamvis adhuc satis filiorum haberet, Genes. 43. vers. 6. Sed Pater cœlestis unigenitum suum nobis dedit, ut captivos liberaret & educeret per sanguinem Testamenti sui de lacu in quo non est aqua, Zach. 9. vers. 11. non enim simpliciter dedit, ut haberemus Doctorem, conterraneum & amicum, cui angustias animi nostri committeremus, sed pro nobis dedit,

Vid. Arnd. *Wass. 37. lib. 4. part. 2. c. 5. §. 2. p. 870. X 3*

et par. iud.
10. 4. aut
43. filios, ut
oram lex i.
de. 2. reg. 10.
14.

ut

ut haberemus *λυτρώτην*, qui animam suam poneret pro nobis. Huc pertinent dicta 2. Cor. 8. v. 9. Tit. 2. v. 14. Ebr. 12. vers. 2. O charitatem sine modo! ô dilectionem sine exemplo.

Agnoscamus hoc grato pectore. Artaxerxes Persarum Rex Themistoclem exulem magnis muneribus affecit, & inter cætera tres urbes ei donavit. Magnesium, quæ panem, Lamfacum, quæ vinum, & Micentam, quæ obsonia præberet, quam etiam fortunæ providentiam miratus Themistocles filiis suis dixisse fertur: Perieramus, nisi periissemus! Major est Dei liberalitas, qui Filium suum & cum illo omnia nobis donavit, Rom. 8. v. 32.

Habemus in illo *mediatorem faventissimum*, 1. Tim. 2. v. 5. Eph. 2. v. 6. Ebr. 9. v. 15.

Habemus *sponsorem fidelissimum*, Ebr. 7. v. 22. Ps. 69. v. 5.

Habemus *redemptorem potentissimum*, qui nos emit pretio magno, 1. Cor. 6. v. 20. 1. Pet. 1. v. 18. 19. Eb. 9. v. 12.

Habemus *defensorem fortissimum*, qui nos in tergo portat ut aquila pullos suos Deut. 32. vers. 11. & ab omni malo custodit, Psal. 121. v. 7.

O igitur cum Davide exuscita cor tuum fidelis anima, & dic ex Ps. 57. v. 8. Paratum est cor meum Deus, paratum est cor meum, cantabo & psallam in gloria mea. Exurge psalterium & cythara, exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis Domine & psallam tibi in nationibus, quia magna est super cælis misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua. Hoc placebit Deo super juvenum cornua producentem & ungulas, Ps. 69. vers. 32.

3. *Secundum latitudinem*. Nam mundum dilexit, inquit Christus, id est, omnes

& singulos homines. Nulla enim hic exceptio, & quem exciperet Deus, cum omnes pares invenerit? Rom. 3. v. 23. Imò si non omnes dilexit, aliquos odio habuisse dicendus erit? jam verò Deus nil odit eorum quæ fecit, Sap. 11. v. 25. proinde nihil valet glossa Calvinianorum, quando per mundum solos electos notari disputant. Quid enim Christus per mundum velit intelligi, in sequentibus explicat, ubi mundum hunc, quem Pater cælestis dilexit, in credentes & non credentes dispefcit.

O *dilectio!* ô *dignatio!* Merebatur nostra impietas damnari, sed amari fecit Dei pietas. Dilexit mundum ut faceret mundum, dilexit fœdum ut faceret purum, dilexit impium ut faceret pium, dilexit sceleratum ut faceret beatum. Captivum dilexit ut liberaret, perditum dilexit ut resciceret, ægrum ut sanaret, mortuum ut ad vitam reduceret. Mirum alicui videatur, quod Moses Æthyopiâ, Ahasverus Estheram ancillam, Lybussa Regina Bohemiæ Primislaum rusticum dilexerunt, & matrimonio sibi junxerunt, sed magistamen mirum est illud, quod Deus mundum dilexit, Creator creaturam, Dominus servos, beatus maledictos, lux tenebras, Spiritus carnem, vita mortem.

Mundus est sceleratorum habitaculum. Omnes declinarunt & inutiles facti sunt, Ps. 14. v. 3. omnes peccaverunt, & destruitur gloria Dei, Rom. 3. v. 23. Omnes conclusi sunt sub peccatum, Rom. 11. v. 32. non est qui faciat bonum, ne unus quidem, Psal. 14. vers. 3. etiam inter sanctos Dei nullus est sine macula, Job. 15. vers. 15. & ecce Deus tales diligit.

Mundus est vitiorum lerna & receptaculum, totus quippe in maligno positus est,

1. Johan.

1. Johan. 5. vers. 19. nihil est in eo nisi concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, 1. Johan. 2. v. 16. Olim tres gentes malè audiebant, Cappadoces, Cretenses & Cilices, quibus propterea tria *καίτια καίσινα*, tria Cappa pessima tributa sunt, ut ipsorum mores pessimi perfringerentur. Hodie totus mundus talis est. Passim enim regnant tria Cappa Pessima, & quocunque te veritas *καίσινα*, *καίσινα*, *καίσινα* in gradu superlativo omnia reperies, Esa. 3. v. 9. Jer. 11. v. 15.

Mundus est pietatis obstaculum, & idolo suo tricipiti multos seducit ad injustitiam, Rom. 16. v. 18. Nam colloquia & exempla mala corrumpunt bonos mores, 1. Cor. 15. v. 33. Sap. 4. v. 12. Frequens ibi & valde frequens est cor Caini, lingua Simei, labium Doegi, saluatio Jobi, osculum Judæ, blandum venenum, sagitta occulta, mellitus gladius. Si Abel es, non deerit tibi Cain, si Jacob, non deerit tibi Esau, si David, non deerit tibi Saul. Ecce talis mundus est quem Deus diligit.

Nostrum est hanc dilectionem Dei admirari & magnificare. Prodest enim

1. *Contra tentationem indignitatis*. Cogitas vitam tuam & nihil nisi mundanum invenis. Adulter es sicut David, idololatra es sicut Manasse, persecutor es sicut Paulus, impostor es sicut Zachæus, talis qui præsentis seculo se conformavit, pice mundi se contaminavit, vitiorum laqueis se implicavit. Ne desperes, et propterea dilectione Dei te indignum existimes. Dilexit Deus mundum, et ita te quoque qui in mundo et de mundo es, dilexit. Major igitur est Dei dilectio, quam tua defectio. Qualia enim & quanta sunt tua peccata, sunt tamen in mundo, sunt tamen in numero. Dei autem gratia & di-

lectio est supra mundum, est sine numero, Sir. 18. v. 4.

2. *Contra tentationem particularitatis*, quando Satanas in cordibus piorum tales movet cogitationes: Unde scis, ad te quoque pertinere beneficia Christi? multa hominum millia damnantur, quos Deus itidem dilexit, & Filium suum illis dedit. Scriptum est, multi vocati, pauci electi. Sed revocate vobis, dilecti, hoc dictum Christi: Sic Deus dilexit mundum: Si enim mundum dilexit: Ergò etiam me & te dilexit. Ergò non vult hunc aut illum tantum reliquis exclusis salvari. Ergò non discrevit quosdam absolute ad salutem, & reliquos propter peccatum æternæ damnationi destinavit, ut Calviniani somniant contra expressam Scripturam, Ezech. 33. v. 11. 1. Tim. 2. v. 4. 2. Pet. 3. vers. 9. (1. Tim. 4. v. 10. 1. Joh. 2. v. 1. 2. Rom. 14. v. 15. 1. Corinth. 8. v. 11. 2. Pet. 2. v. 1.)

Has universales Evangelii promissiones ad te etiam pertinere, nosti ex eo, quod per baptismum in foedus Dei receptus es, quod in absolute annunciat tibi peccatorum remissio, quod in S. Cæna pignus salutis corpus Christi pro te in mortem traditum, & sanguinem Christi pro te in ara crucis effusum accepisti, & quæ plura sunt ejusmodi *κερίσματα*, per quæ Spiritus Sanctus testimonium dat spiritui nostro, quod sumus filii Dei, Rom. 8. v. 16.

II. *Meriti Christi perfectio*, de qua Salvator: Non misit Deus Filium, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per eum. Verba hæc de adventu Christi primo intelligenda sunt, quo non venit ut Judex, sed ut Salvator & Redemptor, qui morte suâ vitam & redemptionem mundo impetraret. Quamvis enim Deus nos gratis salvat, & absque nostro merito, tamen non salvat nos

nos

nos absque merito Christi, hinc Scriptura utrumque conjungit Rom. 5. vers. 8. 2. Cor. 5. vers. 21. & alibi passim. Nam non tantum misericors est, sed etiam ignis consumens. Proinde nos in gratiam recepit non absolute, sed per & propter Christi meritum, quod totam ipsius obedientiam, tam activam, quâ legem nostri loco perfectissime implevit, quam passivam, quâ passione & morte suâ justitiam nobis & salutem æternam promeruit, Matth. 5. vers. 17. Gal. 3. vers. 13. c. 4. vers. 4. complectitur, unde & Jehova justitia nostra dicitur, Jerem. 23. v. 6. quia factus est nobis à Patre justitia & sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1. v. 30. super ipsum posuit Deus iniquitates omnium nostrum, Esa. 53. vers. 6. ipse dedit semetipsum pro omnibus, 1. Tim. 2. vers. 6. mortuus pro omnibus, 2. Cor. 5. vers. 15. etiam pro reprobis, Rom. 14. v. 15. & his qui pereunt, 2. Pet. 2. v. 1.

Hoc fundamentum salutis à nullo vel Tyranno, vel hæretico, imò nec ab ipso Diabolo convelli potest. Qui enim vitam æternam nobis acquisivit, non est nudus homo, sed unigenitus Dei Filius. Nudus homo ne unicam quidem scintillam gehennæ extinguere potuisset: sed quia Dux vitæ & Dominus gloriæ pro nobis mortuus est, mors ejus meritò tanti æstimatur, ut hæc ipsa vitam & salutem nobis reparatam esse, certò confidere possimus juxta dicta Scripturæ, Act. 20. v. 28. 1. Joh. 1. v. 7. Ebr. 9. v. 12.

III. *Fiducialis apprehensio.* Nihil enim prodesset nobis Christi meritum, nisi apprehenderetur per fidem: Idcirco Christus addit: ut omnis qui credit in eum, non peccet, sed habeat vitam æternam. Fides igitur in assequenda salute omnem facit paginam.

Per fidem certi sunt credentes de gratia electionis. Nam Deus nos elegit in fide, 2. Thess. 2. vers. 13. per fidem sumus filii Dei, Johan. 1. vers. 12. per fidem stamus in gratia, Rom. 11. v. 20. per fidem hæredes efficimur vitæ æternæ, Joh. 3. v. 36.

Certi sunt credentes de gratia vocationis. Ubi enim fides, ibi Christi gratia. Vis igitur scire an apud Deum sis in gratia, proba te ipsum, an veram fidem habeas. Si veram fidem habes, sufficit. Ergò certò statue, quod sis in gratia. Diligit te Pater, regit te Christus, inhabitat te Spiritus Sanctus. Sin minus, ad media fidei, accede, audi verbum, utere S. Cœnâ, peccata deplora obicem remove, & fides tibi certò dabitur. Nam ex auditu fides, Rom. 10. v. 17.

Certi sunt credentes de gratia Salvationis. Ubi enim fides, ibi electio, ubi electio, ibi vocatio, ubi vocatio ibi salvatio. Hæc catena non rumpitur, modò ipse non rumpas illam vel impietate vel diffidentia, fidei enim finis est salus animarum, 1. Pet. 1. v. 9.

Prosternitur igitur hæc justitia operum. Si enim opera faciunt aliquid ad salutem, faciunt vel mandata vel electio. Non hæc, quia frustrâ colitur Deus mandatis hominum, Matth. 15. v. 9. non illa, quia imperfecta & jam debita, Luc. 17. vers. 10. ex debito enim non potest fieri meritum, Rom. 11. v. 6.

De Secundo.

Positò salutis fundamento, quo unice debemus inniti in articulo justificationis nostræ coram Deo superest, ut videamus etiam *salutis impedimentum*, quod duplex in prælecta Evangelii pericope subjicitur.

I. *Christi rejectio*, quæ fit per incredulitatem, quæ radix & mater est omnium peccatorum. Unde Lutherus rectè dixit: Sola incre-

incredulitas damnat, non quod peccata cætera non mereantur æternam damnationem, sed quia omnia cum incredulitate conjuncta sunt, quæ meritum Christi respuit & contemnit. Hanc ob causam distinxit hic Christus inter credentes & non credentes. Credentibus vitam æternam, non credentibus autem iudicium & damnationem æternam adjudicat.

Errant igitur qui culpam tam reprobationis quam damnationis non hominum incredulitati, sed merito & absoluto Dei beneplacito ascribunt. Nam qui non credit, inquit Christus, jam iudicatus, id est, condemnatus est (1.) coram Deo, novit enim ille qui sint sui, 2. Tim. 2. v. 19. (2.) in verbo, quo iudicium condemnationis incredulis jam nunc decretum est. (3.) in propria conscientia, quæ futura pœnæ stimulos etiam in hac vita persentiscit. Ratio additur: quia non credit in nomen unigeniti Filii Dei.

It. deserto Moses erigebat serpentem æneum, quem omnes serpentum ignitorum moribus infecti aspicere poterant & debebant. Qui fecerunt, sanati sunt, qui verò non fecerunt, moribus ignitis interierunt. Cujus erat culpa? Non Moysis: Is enim nil magis, quam ut omnes eum aspicerent, in votis habebat. Non etiam serpentis, is enim hoc sine erectus erat, ut omnes eum inspicerent, sed eorum duntaxat, qui erectum aspicere volebant, Num. 21. v. 6. Idem de Christo iudicium esto, Johan. 3. v. 14. manet igitur firmum illud axioma divinum: Ex te perditio tua Israel, ex me autem salus, Of. 13. v. 9.

II. *Tenebrarum dilectio.* Hoc enim est iudicium, inquit porro Christus, sive cau-

sa iudicii, quod lux venit in mundum, & homines magis dilexerunt tenebras quam lucem. Sensus hic est: Homines post lapsum naturam sedent in tenebris, Etsi. 9. v. 2. Luc. 1. v. 79. imò ipsi sunt tenebræ, Eph. 5. v. 8. Sed Deus ex immensa misericordia misit Filium suum in mundum, qui est lux vera, Joh. 1. v. 9. ut homines à tenebris liberati ad lucem vitæ æternæ pervenirent, sed malunt in tenebris sedere, quam lucem illam accipere, quod certè mirum alicui videri poterit. Nam oculis alioquin nil gratius est quam lux, ut ex querela Tobie satis superque apparet, Tob. 5. v. 12. Quando igitur homines in tenebris hærerere pergunt, idem est, ac si alicui in tenebricoso carcere concluso dicatur, prodi in lucem, ecce carcerem tibi aperio: & ille responderet: Ego nolo. Sic agunt homines, qui tenebris tam errorum quam peccatorum gaudent, & plus amant opera tenebrarum infructuosa, quam arma lucis, Eph. 5. v. 11. Rom. 13. v. 12. proinde non possunt beneficii illius participes fieri, quo Christus nos ex potestate tenebrarum liberavit, Col. 1. v. 13. Sed præcipitabuntur tandem in tenebras exteriores & æternas, ubi fletus erit & stridor dentium. Matth. 8. v. 12. 22. v. 13. non enim nudus amor est, quem tenebriones isti præ se ferunt, sed teste Christo ex hoc amore tenebrarum sponte suâ sequitur

1. *Malorum operum perpetratio.* Qui enim delectatur tenebris, facile etiam ad mala opera prolabitur, & contra propriæ conscientie testimonium in iisdem securè pergit. Concupiscentia enim, quando concepit, parit peccatum, inquit Jacobus cap. 1. vers. 15. Cavete igitur, ne indulgeatis concupiscentiis vestris, sed mortificate illas primo statim flore, & cogitationes

tiones bonas de Christo & ipsius Evangelio concipite. Facile in papyrus albam litura atramenti cadit, at non ita facile abraditur, quin aliqua macula relinquatur: Ita facile cordi mala concupiscentia subrepat, quia ad malum proclive est, Gen. 6. v. 5. Sed difficulter excutitur, quin aliquam sui labem relinquat. Principiis igitur obstandum erit, ut si vel maximè concupiscentia aliqua nos sollicitet, non tamen obtemperemus, sed elidamus antequam vires acquirat, & in actum prorumpat.

Certè Herodes, ut se solio confirmaret, & à successore tutus foret, omnes parvulos etiam lactentes à bimatu & infra iussit interfici, adeò ut ne proprio quidem filio pepererit. Non approbo talem sævitiam, quam Herodes in parvulos admisit. Sed spiritualiter tamen & *διδασκαλῶν* idem tibi suadeo, ut ad conscientia statum & regnum conservandum eandem in te ipsum sævitiam exerceas, & pravas quæ tibi subrepunt concupiscentias dum teneræ sunt & lacte delectationis adhuc pascuntur, interficias, Beatus qui hoc faciet, Pl. 137. v. 9.

2. *Lucis declinatio.* Omnis enim qui mala agit, inquit Christus, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Qui verò bona operatur, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo facta sunt.

Habemus hîc discrimen inter opera à Spiritu Dei profecta, & ea opera, quæ à spiritu tenebrarum proveniunt. Spiritus S.

cum sit Spiritus lucis, in omnibus suis operibus lucem non fugit. Spiritus tenebrarum autem in suis factis supra modum timidus ac trepidus est, & lucem fugit, quod tum in vita hominum, tum in doctrina apparet. Qui scelus aliquod patravit, aut patrandum suscipit, is latebras quærit, & factum suum tenebris occultare cupit, Job. 24. v. 15. Sir. 23. v. 26. Unde peccata ab Apostolo opera tenebrarum vocantur, Rom. 13. v. 12.

Sic in doctrina, qui dogma profitetur à veritate alienum, is quoquo modo id dissimulat, & quibuscunque potest verborum integumentis animi sui sententiam involvit. Unde plerumque solent hæretici loqui cum Ecclesia, & tamen sub iisdem verbis diversissimam sententiam occultant, quæ hypocrítica simulatione non opus est ei, qui candidam veritatem profitetur, & quicquid facit, ad gloriam Dei & proximi salutem dirigit. Proinde Christus ad Judæos ait: Palam locutus sum mundo, &c. Joh. 18. vers. 20.

Tu si vis esse templum Sp. Sancti, vide ut nihil agas contra conscientiam, sub spe, illud fore occultum coram hominibus, sed semper cogita, Deum videre omnia quæ facis, nam oculi ejus sunt lucidiores sole, &c. Sir. 23. v. 28. Tunc opera tua in Deo facta sunt, & largam aliquando per & propter Christum remunerationem consequentur, juxta Paulum 1. Tim. 4. v. 8. Hoc operetur in nobis benedicta Trinitas, Amen.

Feria III. Pentecostes.

Evangel. Joh. 10. v. 1. II.

Rex Salomo ædificabat sibi domum de saltu Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta latitudinis, & triginta altitudinis, tanto artificio & ornato, ut

ut miraculi instar describeretur in Scripturis, 1. Reg. 7. v. 1. seqq.

Rex noster, charissimi, cujus typus fuit Salomo terrenus, est enim verus Salomo, id est, princeps pacis, Es. 9. v. 6. ædificavit sibi etiam domum in his terris, Ecclesiam nimirum, quæ domus Dei appellatur 1. Tim. 3. v. 15. Architecti sunt Apostoli & quivis legitimi eorundem successores, 1. Cor. 3. v. 10. fundamentum Christus, 1. Cor. 3. v. 11. Lapidis Christiani, 1. Pet. 2. v. 5. tectum præsidium Dei, Pl. 46. v. 1. Egregia domus in oculis Dei, sed abjecta coram mundo, Job. 12. v. 5. Unde ovili comparatur in prælecta pericope, cujus ostium Christus, ostiarius Spiritus Sanctus, oves veri Christiani, pastores fidei Doctores & præcones verbi divini, lupi & latrones, Pseudopropheta. Sicut igitur Feria I. egimus de Spir. S. ex Joh. 14. v. 23. seqq. Feria II. de verbo Spiritus & summa Evangelii ex Joh. 3. v. 16. seqq. Ita hodie Feria III. quæ clausula est hujus Festi, de ministerio Spiritus agendum erit, quod sub eleganti parabola nobis à Christo describitur, unde *παροιμία* sive proverbium vocatur, Joh. 10. v. 6.

Evangelium prælectum tres habet partes. Describitur enim

- I. Spiritus Sancti officina.
- II. Membra Ecclesie genuina.
- III. Beneficia divina, quæ veros discipulos Pentecostales comitari solent. J.J.

EXEGESIS.

Officina Spiritus S. est Ecclesia, quæ hic ovili comparatur. Ponderanda igitur venit

1. *Externa vilitas.* Ovile nihil splendoris habet, non altis turribus ornatur, non multis conclavibus distinguitur, non vallibus & muris, sed exili sepimento cingitur, ut pluviam irruere, & venti penetrare facile queant. Intrus autem sunt placida, mansueta & pacifica animalcula, quæ qualicumque isto hospitiolo contenta vivunt. Ita facies Ecclesie externa vilis & despecta est, nihil majestatis & magnificentie mundanæ in illa cernitur, sæpe in sylvis & cavernis latitat, ubi pluviam calamitatum & venti persecutionum illam infestant. Interim sanctæ & dilectæ oviculæ Dei ibi degunt & amicè cohabitant. Quare, lætentur filii hujus seculi ob bona terrestria & pompam temporalem: Nos cum Davide lætabor in his quæ dicta sunt nobis, in domum Domini ibimus, stantes erunt pedes nostri in atriis Jerusalem, Pl. 122. v. 1. 2.

Regnum Antichristi describitur, quod sit instar mulieris circumdatæ purpura & coccino, & inauratæ auro & lapide pretioso & margaritis, habentis poculum aureum in manu sua plenum ab ominatione & immunditia fornicationis suæ, &c. Apoc. 17. v. 4. Videant hinc Pontificii, annon aliquam Ecclesie suæ descriptionem habeant, & vilem nostræ Ecclesie conditionem nobis objicere desinant. Certè fastum & luxum mundanum Spiritus Dei non amat, ibi alius Spiritus occupatus est, is nimirum, quem Job Regem super omnes filios superbie vocavit, Job. 41. v. 25.

2. *Ostii dignitas.* Nam ovile Spir. S. non patet omnibus promiscuè, sed habet ostium, per quod oviculæ ingrediuntur & egrediuntur. Ostium illud est Christus, ut ipse dicit v. 7. & 9.

1. *Ostium indubitabile.* Quisquis enim

An hoc
patet,
Christiane

salvari cupit, per hanc januam ingrediatur oportet, Act. 4. v. 12. Joh. 14. v. 6. per ostium ædes ingredimur & ad incolas venimus: Ita per Christum patet nobis ingressus in Ecclesiam, & in ea ad Patrem cœlestem, Rom. 5. v. 2. Eph. 3. v. 12.

Ostium habet suam *seram*: Sic verbum Dei sera est cœlestis ostii, undè libro concluso & signato comparatur, Esa. 29. v. 11. *Clavis*, quâ seram hanc aperire possumus, est *fides*, per quam intelligimus Scripturas, 2. Cor. 10. v. 5. Ebr. 11. v. 1. seqq. *Cardines* à quibus dependet hoc ostium, & quorum beneficio movetur, sunt *Lex & Evangelium*, quæ conjungi oportet in conversione hominis, Luc. 24. v. 47. *Capulus sive manubrium* sunt *promissiones Evangelicæ*, de gratia Dei & remissione peccatorum, quas si manu fidei apprehendimus, mox patebit ostium. Nam sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed vitam æternam habeat, audivimus heri ex Joh. 3. v. 16.

Limen quod sub janua cernitur, & pedibus calcandum est, si quis domum velit ingredi, est *mundus* cum omnibus concupiscentiis suis, 1. Joh. 2. v. 16. Hoc limen pedibus calcandum & relinquendum est, si per januam in domum cœlestem, ubi Christus nobis mansionem præparavit, ingredi velimus, Jac. 4. v. 4.

Observemus hæc contra Pontificios, qui per hoc ostium non intrare volunt, sed absconditos sibi fingunt introitus, ut Sacerdotes Bel, Hist. Belis v. 12. & vel Mariam constituunt portam gratiæ, vel meritis, suffragiis & intercessionibus Sanctorum æternam salutem consequi sperant, vel etiam propriis operibus & satisfactionibus confidunt, & tandem moribundi non rectè in

cœlum, sed per vestibulum inferni, quod purgatorium vocant, introire cupiunt. Hoc est cœcorum instar ostia querere, & ostium illud unicum salutis, quod est Christus, amittere, qui enim non manet apud Christum, sed alium sequitur, molestos sibi dolores multiplicabit, Psal. 16. v. 4.

2. *Ostium inexpugnabile*. Domus ob januam præsertim clausam tuta est à furibus & latronibus: Ita Christus est ostium longè firmissimum, quo ovile custoditur, ut oviculæ ab incurSIONIBUS luporum & prædonum immunes degant. Sæpe quidem Cerberus triceps oppugnavit hoc ostium, sed expugnare nunquam potuit. Arius negabat Christi Deitatem. Manes in dubium vocabat ipsius humanitatem. Nestorius unionem & communionem naturarum divellebat, sed miserè interierunt. Ostium adhuc stat inconcussum, & stabit in æternum, portæ inferorum non prævalebunt adversus illud, Matth. 16. v. 18.

Cum Noah tempore diluvii arcam intrasset, Deus ipse januam occludebat, ne aquæ diluvii penetrare possent, Gen. 7. v. 16. parem historiam habemus, Gen. 19. v. 10. Cum Sodomitæ fores Lothi effringere velent, angeli extendebant manum suam & claudabant ostium. Procellæ iræ divinæ hodie ingruunt, dilecti, & quasi diluvium totam Germaniam inundarunt, Sodomitæ tumultuantur, & fores Ecclesiæ effringere & expugnare decteverunt, Pl. 83. v. 4. 5. 13. sed este bono animo, Christus janua est, postquam statum. Hæc procul dubio infracta manebit. Sæviant ergo tyranni, rumpantur Papistæ & Calvinistæ, & circum quaque nostrum cingant ovile, clausum est ostium, nos intus degimus, nisi occupetur ostium, nemo nos tangeret aut vincet unquam. Domini

mini est salus & benedictio ejus super populum ejus in secula, Pl. 3. v. 6. 7. 9.

3. *Ostiaris sublimitas*, de quo Christus: qui intrat per ostium huic Ostiarius aperit, Ostiarius iste non est alius quam Spiritus S. qui suum hoc in genere officium egregie peragit. Est enim

1. *Ostiaris instructissimus*, qui claves in promptu habet, quibus januam aperire potest omnibus, qui ad agnitionem Dei venire & aeternam salutem consequi desiderant, ut exemplum Lydiae testatur, Actor. 16. vers. 14.

Cum Paulus Ephesum veniret, & Evangelium ibi predicaret, magnum ipsi ostium aperiatur, id est, multos auditores inveniebat, qui Evangelium acceptabant, ut Lutherus explicat in glossa, 1. Cor. 16. v. 9. idem factum est cum Troaden veniret, 2. Cor. 2. v. 12. vide etiam Col. 4. v. 3. Act. 14. v. 27. Hanc januam adhuc hodie aperit Spiritus S. per verbum predicatum omnibus devotis & industriis auditoribus, ut credant & salventur. Nisi enim Spiritus S. adsit cordi docentis, otiosus est sermo Doctoris, inquit Gregorius. Ergo congressus sacros libenter & frequenter visita, ubi Spiritus S. per ministerium efficax est, alias nunquam ingrediens, sed ante ostium manebis cum virginibus fatuis, Matt. 5. v. 12.

2. *Ostiaris presentissimus*. Sicut enim Ostiarius ostium observat, & per totum diem ibi sedere solet, ne quid forte negligat, imò ungit quandoque ostium & cardines, ut facilius moveri possint: Ita Christus & Spiritus S. sunt conjunctissimi. Nemo enim potest dicere: Dominus Jesus nisi in Spiritu Sancto, 1. Cor. 12. v. 3. Proinde unxit Christum Spiritus S. Esa. 61. v. 1. Pl. 45. v. 8. unxit Apostolos, Act. 2. v. 4. ungit adhuc hodie o-

mnes fideles Ecclesiae ministros, & dona spiritualis ostii Lex videlicet & Evangelium sint in perpetuo motu, & recte praedicentur in Ecclesia.

Vis igitur Christum invenire, & per Christum ad salutem introire, ad ostiarium hunc tercipe, & ductum ipsius sequere, quem tibi per ministros suos praebet. Ipsi enim non sunt qui loquuntur, sed Spiritus Patris caelestis per nos loquitur, Matt. 10. vers. 20.

3. *Ostiaris fidelissimus*. Sicut enim Ostiarius amicis quidem aperit, & iis qui ad ovile pertinent, peregrinos autem & fures non admittit, imprimis lupos abareet, ne gregem dissipent: Ita Spiritus S. ad communionem Sanctorum admittit eos, qui sectantur sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, Ebr. 12. v. 14. sed Epicuros, tyrannos, haereticos, falsosque fratres abigit. Foris enim sunt canes & venefici, &c. Apoc. 22. vers. 15.

Vide igitur, ut imiteris oviculas in doctrina & vita & hypocrisin vita, ne te depellat hic Ostiarius ab ostio, non enim veniet in conspectum ejus hypocrita, Job. 13. vers. 16.

Pontificii Spiritum S. ab ostio deturbant, & Pontificem in ejus locum substitunt, dum persuadent hominibus, Papam omnia mysteria regni caelorum gestaret in scrinio pectoris sui, ab ipso proinde petendum esse verum scripturarum intellectum, item Pontificem posse decidere & judicare controversias religionis, Spiritum Sanctum non item, sicut Gregorius in Colloquio Ratisbonensi vociferabatur: Veniat Spiritus S. veniat & judicet me, si potest.

Quin etiam Petro officium Ostiarii assignant, & cum sanctis suis ita occupati sunt, ut Spiritus S. obliviscantur. Quis ergo hinc non colligat, Spiritum S. istis hominibus parùm curæ esse? Qui autem Spiritum Christi non habet, non est ejus, Rom. 8. vers. 9.

4. *Pastorum veritas*, qui vivo hinc colore nobis depinguntur, ut ex sequentibus notis cognosci possunt, ut sunt

1. *Recta ingressio*. Nam per verum ostium ingrediuntur, & non aliunde ascendent, quod fures & latrones in usu habent. His verbis legitima vocatio confirmatur, quam omnes veri Pastores expectare debent, ne in ipsos quadrer illud Jer. 23. v. 21. currebant & non mittebam ipsos.

Hodie multi sese ingerunt vel per *Nominativum*, ut Theudas, qui dicebat, se esse aliquem, & multos in sui trahebat admirationem, Act. 5. v. 36. vel per *Genitivum*, dum vel consanguinitatis vel conjugii nexu promotionem sibi acquirit, vel per *Dativum*, ut Simon Magus, Act. 8. v. 18. 19. vel per *Accusativum*, dum hunc vel illum calumniis proscindunt, ut suspectum reddant, vel per *Ablativum*, dum vialios de ponte de-jiciunt, ut ipsi eleventur. Pauci per *Vocativum* ingrediuntur. Hinc postea in adversitatibus omni solatio destituti succumbere coguntur. Quia enim Dominus non misit eos, nullam etiam assistentiam ab ipso expectare possunt, juxta sententiam Salomonis, Prov. 21. v. 8.

2. *Prona reclusio*. Ostiarius ipse aperit, inquit Christus, & oves vocem ejus audiunt. Omnis igitur promotio fidelium Ecclesiæ Pastorum à Sp. S. dependet, ille quos mittit, donis suis instruit, & idoneos facit, 2. Cor. 3. v. 5. ille etiam præficit hunc vel illum,

huic vel illi Ecclesiæ, Act. 20. v. 28. & corda ipsorum illuminat, ut verum Scripturæ sensum assequantur, & auditoribus claris & perspicuis verbis proponere & instillare possint, si modò precibus indefessis ipsum sollicitent, cum Davide Ps. 43. v. 3. & 19. v. 18. vel sic:

Suggerere quod dicam mihi Spiritus alme, tuumque

Per linguam murus perfice quasi meam.

Organon & præter nihil sum sine nummine nihil sum

Spiritus alme tuo, mens hebet, ora tacent.

Hoc quando fit, sponte sequitur benedictio divina, & labor talium pastorum in Domino, non erit inanis, 1. Cor. 15. v. 58.

3. *Distincta cognitio*, quod oves suas agnoscunt, & nominatim vocare possunt, hoc est, sciunt, ecqui consolatione, vel admonitione vel informatione indigeant. Simples erudiunt, quomodo rectè credere, piè vivere; & beatè mori debeant, exemplo Pauli, 1. Cor. 9. v. 22 peccata resarguunt, ut respiciant à Diaboli laqueis, quibus captivi tenentur ad ipsius voluntatem, 2. Tim. 2. v. 26. penitentes erigunt, ne desperent, sed firmiter credant, omnia in Christo delicta sibi condonata esse, Coloss. 2. vers. 13.

Si talem habes Pastorem, qui hæc facit, fas est ut ipsius vocem audias, Ebr. 13. v. 17.

4. *Fida eductio*, quod oves suas educunt ad salutaria pascua verbi & Sacramentorum, ut animæ eorum delectentur in pinguedine, Esa. 55. v. 2. nam verbum quod prædicant, est verbum vitæ, Joh. 6. v. 68. & virtus ad salutem omni credenti, Rom. 1. v. 16. Sacramenta quæ administrant, sunt

figll-

figilla gratiæ, Rom. 4. v. 11. O felices oviculas, quæ talem Pastorem habent, & ejus vocem audiunt. O infelices verò & maledictos, qui ipsum contemnunt! Contemnunt enim consilium Dei adversus semetipsos, Luc. 7. v. 30.

5. *Inculcata præcessio.* Nam quando emisit oves, inquit Christus, præcedit illas, & oves sequuntur. Quibus verbis notatur boni Pastoris officium, quo requiritur, ut commissis sibi oviculis bono exemplo præluceat

1. *In doctrina,* & firmiter teneat eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, Tit. 1. v. 9. Qui enim aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ei quæ est secundum pietatem doctrinæ, superbus est, nihil sciens, &c. 1. Tim. 6. v. 3. 4.

2. *In vita,* ut quantum possibile est in hac infirmitate, inculpatè vivat, & nemini scandalum det, sed in omnibus se exhibeat tanquam ministrum Dei in multa patientia, 2. Cor. 6. v. 3. ut is, qui ex adverso est, vereatur, & nihil inveniat, quod de ipso malum dicere possit, Tit. 2. v. 8.

Turpe enim est Doctori cum culpa redarguit ipsum, Rom. 2. v. 23.

De Secundo.

Vidimus Ovile mysticum cum suis Pastoribus, videbimus etiam *Spirituales oviculas*, quæ ad hoc ovile pertinent, tanquam membra genuina, & suis etiam notis ab his qui foris sunt, discernuntur, prout contextus Evangelii nostri luculenter ostendit, ubi oves Christi sunt

1. *Per ostium ingredientes.* Tale ostium est Christus, ut supra audivimus, per quod ingredimur per Baptismum, qui pro-

pterea porta prima gratiæ, item, primus Sanctorum introitus ab Augustino dicitur. Typum habemus Exod. 20. v. 18. seqq. ubi Moses jubetur ponere labrum æneum inter tabernaculum testimonii & altare, ut lavent in eo pedes & manus suas Aaron & filii ejus, quando ingressuri erant tabernaculum testimonii: Ita lavari nos oportet in baptismo, & ita ingredi in Ecclesiam. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum cælorum, Joh. 3. v. 5.

Christus est ostium humile, Matth. 11. v. 29. & qui vult ingredi per hoc ostium, humiliare & inclinare se debet, ne caput impingat. Resistit enim superbis, & humilibus dat gratiam, 1. Pet. 6. v. 5.

Hoc ostium nemini clausum est, sed omnibus patet hominibus, ut introire possint, si quis per me intrabit, inquit ipse, servabitur. Ante januam templi Hierosolymitani duæ columnæ positæ erant, cum hæc inscriptio: Omnis alienigena accedens ad habitaculum Domini, morte morietur, ut Josephus testatur. Sed hoc ostium patet omnibus, 1. Tim. 2. v. 4. Act. 10. v. 43. 1. Joh. 2. v. 1. Ergò confidenter accede. Qui enim ad me venit, inquit Salvator, hunc ego non ejiciam, Joh. 6. v. 37.

2. *Vocem pastoris audientes.* Vox Pastoris sonat in Ecclesia, hanc veræ oviculæ audire debent:

1. *Libenter*, instar Davidis, Pl. 42. v. 5. 122. v. 1. qui enim delectatur in lege Domini, tanquam lignum est plantatum secus decursus aquarum, inquit David, Psalm. 1. vers. 2. 5.

2. *Diligenter*, non dormiendum interea instar Eutychi, Act. 20. v. 9. aut confabulandum, aut aliud cogitandum, sed quisquis vera Christi ovicula esse & manere desiderat,

siderat, diligenter attendat oportet, sicut Cornelius & domestici ejus, Act. 10. v. 33. qui enim ex Deo est, verbum Dei audit, Joh. 8. v. 47.

3. *Reverenter.* Cum Patriarcha Jacob in somno videbat scalam, cujus summitas in cœlum usque pertingebat, exclamabat evigilans: ô quàm metuendus est locus iste? non est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli, Gen. 28. v. 17. Locus iste est Ecclesia, ubi scala cœli elevata & tota S. Trinitas cum omnibus Angelis & Archangelis præsens est. Proinde opus est reverentia, quâ Pastores nostros tanquam legatos Dei prosequi & verbum ipsorum, ut verbum Dei suscipere debemus. Qui enim vos audit, inquit Christus, me audit, qui vos spernit, me spernit, qui autem me spernit, spernit eum qui misit me, Luc. 10. v. 16.

4. *Prudenter.* Sicut oves naturales vocem pastoris sui à voce aliorum discernunt: Ita prudentia opus est piis auditoribus, ne credant unicuique Spiritui, sed probent illos, num ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum, 1. Joh. 4. vers. 1.

3. *Ductum ipsius sequentes.* Quid juvat audire, si non sequaris etiam, & quod audivisti, in usum transferas? Certè aggravas tibi hoc ipso iudicium, & verbum quod audis, & non facis, iudicabit te in novissimo die, Joh. 12. v. 48. Factores igitur estote verbi, & non auditores tantum, ne vosmet ipsos decipiatis, si quis enim auditor est verbi, & non factor, comparabitur viro contemplanti vultum suum in speculo, & postquam abiit statim oblitus est, qualis fuerit, Jac. 1. v. 22. 23.

4. *Peregrinum fugientes.* Sunt autem peregrini, ut hîc à Christo describuntur

1. *Qui non per ostium introeunt, sed aliunde ascendunt.* Tales sunt omnes hæretici, qui auditores suos à Christo ad traditiones humanas, vel etiam ad sanctos demortuos abducunt, quibus Deus frustra colitur, Matth. 15. v. 9.

2. *Qui ante Christum veniunt.* Omnes qui ante me venerunt, inquit Christus, fures sunt & latrones. Hoc nomine Christus intelligit non Mosen & Prophetas, qui de ipso vaticinati sunt, 1. Pet. 1. v. 10. sed primò eos, qui pro Messia se gerebant, ut Theudas & alii, Act. 5. v. 36. & deinde omnes pseudodoctores, qui Christum prævertunt, & sine eo salutem æternam consequi volunt in propriis meritis, ut Pharisei, Sadducei & Scribæ tempore Christi, hos intelligit Christus, & non pastores, sed fures & latrones esse constanter asserit. Sicut enim fures non solent interdiu per consueta ostia ædes alicujus apertè ingredi, sed per clandestinos ingressus sese furtim insinuant, eo consilio ut perdant, occidant & rapiant: Ita falsos Doctores Christus fures appellat, quia omissio usitato eoque unico ingressu in cœlum alias rationes monstrant, & per adulterina ostia vitam æternam ingrediendi ostendunt, atque hoc ipso hominibus furantur id quod pretiosissimum est, nempe vitam æternam. Latrones verò nuncupat, quia animas hominum occidunt, & in speluncam latrocinii, id est, in barathrum æternæ damnationis præcipitant. Quis igitur tales pastores non fugiat? O cavete vos mei, cavete à falsis prophetis, qui veniunt in vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces, Mat. 7. v. 15. Agnoscite verò ex hac concione Christi, quàm immensum beneficium sit, si Deus populo alicui fideles verbi præcones largiatur, & orate Dominum messis, ut ipse fideles

fideles operarios posthac semper in messem suam extrudat, & à luporum vehementia gregem suum tueatur, Matth. 9. v. 38.

5. *Ostiarium reuerentes.* Ostiarius est Sp. S. ut supra diximus. Hunc omnes veri Christiani sibi exorent cum Davide Ps. 51. v. 10. 12. ut cor aperiat, quando verbum Dei in templo audiunt, & deinde etiam occludat, ne thesaurus verbi divini à Diabolo auferatur, Matt. 13. v. 19. abq; hoc ostiario mortui sumus in peccatis, Eph. 2. v. 5.

De Tertio.

Restat ut consideremus etiam *beneficia divina, quæ talibus à Christo oviculis parata sunt.* Si quis enim per me introierit, inquit Christus, servabitur, & ingredietur, & pascua inveniet. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.

Tria his verbis beneficia Christus enumerat, quæ genuinas ipsius oviculas sequuntur:

1. *Beatitudo temporalis.* Nam ingredientur, inquit Christus, & egredientur, quibus verbis benedictionem divinam promittit omnibus, qui opera vocationis secundum normam verbi sui perficiunt, sicut Petrus, cum in verbo Christi laxaret rete suum, copiosam piscium multitudinem conclusit, Luc. 5. v. 6. ita Moses hac phrasi utitur, Deut. 28. v. 6.

2. *Beatitudo spiritualis.* Nam pascua invenient, inquit Christus, nimirum pascua

gratiæ, pascua ille bona & pingua montium Israel, Ezech. 34. v. 14. in quibus exhibetur nobis cibus immortalitatis, panis vitæ, quo animam nostram variis peccatorum angustiiis exagitatam reficere possumus, Joh. 6. v. 50.

3. *Beatitudo aternalis.* Qui per me introverit, salvus erit. Ego enim veni, inquit Christus, ut vitam habeant, & abundantius habeant. In Christo habemus remissionem peccatorum, quæ instar nubis & nebulae delevit, Es. 44. vers. 22. Lex non potest nos condemnare, Christus enim est finis legis ad salutem omni credenti, Rom. 10. v. 4. non sumus jam sub lege, sed sub gratia, Rom. 6. vers. 14. Diabolus non potest nobis nocere, quia pro nobis est Christus, qui opera Diaboli destruxit, 1. Joh. 3. v. 8. Mors non potest nos abolere, sed januam vitæ aperit, Johan. 5. v. 24. Infernus non potest nos absorbere, nihil enim condemnationis in his qui in Christo Iesu sunt, Rom. 8. v. 1. In summa, pacem habes cum Deo, fide iustificatus per Jesum Christum, Rom. 5. v. 1. quis igitur separabit te à charitate Dei? Rom. 8. v. 35. vitam habebis, hoc certò tibi persuadere, & plenam abundantiam in sempiterna secula. Nam oves mee, inquit Christus, vocem meam audiunt, & ego do eis vitam aternam. Nemo rapiet eas de manu mea, &c. Joh. 10. v. 27. 28. Hanc beatitudinem concedat nobis SS. Trinitas,
Amen.

In Festo Trinitatis

Evangelium Johan. 3. vers. 1. 15.

Ezechieli Propheta apparuit olim vir in visione quadam, & ostendit ipsi aquas,

quæ subter limen templi ingrediebantur. Primò metiebatur funiculo, quem in manu
Z
habe-

habebat, mille cubitos, & traducebat Prophetam usque ad talos. Rursus metiebatur, mille cubitos, & traducebat Prophetam usque ad genua. Tertio metiebatur mille cubitos, & traducebat ipsum usque ad renes. Tandem adhuc mille cubitos metiebatur, & ecce intumuerunt aquæ, ut non amplius pertransire potuerit, sed supernatare coactus fuerit, Ez. 47. v. 1. seqq.

Idem Nicodemo accidit in hodierno Evangelio. Postquam enim ad Christum, angelum illum magni consilii venit noctu, & viam salutis ab ipso edoceri cupit, ostendit ipsi aquas mysteriorum suorum, quæ subter limen templi egrediuntur, id est, veræ Ecclesiæ propria sunt, & primo ad talos & genua ipsum traducit, dum regenerationis qualitatem & necessitatem ipsi proponit. Hujus modum & rationem ubi capere Nicodemus nondum potest, ad huc mille cubitos metitur, & de cælestibus facti incipit, hic intumescit fluvius, ut fide supernatare cogatur, quò ratione pererrantem non potest. Nam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, 1. Cor. 2. v. 14. Si quidem per fidem ambulamus & non per speciem, 2. Cor. 5. v. 7.

Sicut igitur Patriarcha Abraham Deum in montis vertice adoraturus, servis, ut infernè cum asinis manerent, imperavit, & solus ipse cum filio gladium & ignem gestans montem conscendit, Gen. 22. v. 5. Ita nos quoque altum mysteriorum divinatorum olympum conscensuri asinum rationis infra relinquere, & captivare debemus sub obsequium Christi, contenti gladio verbi & igne fidei, 2. Cor. 10. v. 5.

Videbimus

1. *Quæstionem Nicodemi memorabilem.*

II. *Informationem Christi amicabilem.*

J. J.

EXEGESIS.

HActenus festa celebravimus honori singularum Trinitas personarum deputata. Vidimus misericordiam Patris Festo nativitatis. Vidimus potentiam Filii Festo resurrectionis. Vidimus beneficia Spiritus Sancti festo Pentecostes. Nunc personas omnes conjunctim invenimus, & Deum in upitate trinum, & Trinitate unum veneramur. De quo sublimi mysterio pii veteres dixerunt: Scrutari temeritas, credere pietas, nosse vita æterna est.

Quamquam autem in prælecta pericope de regeneratione hominis primario agitur, tamen ad declarandum *SS. Trinitatis mysterium* optimè congruit, idque tripliciter si spectes

1. *Materie eminentiam.* Nam de regeneratione agit, quæ fit per baptismum, in quo tota Trinitas operatur, Matt. 28. v. 19.

2. *Testimoniorum evidentiam*, quæ de *SS. Trinitate* in hoc Evangelio continentur.

3. *Analogia convenientiam.* Voluit enim pia antiquitas illustri exemplo de regeneratione hominis difficultatem hujus articuli nobis ob oculos ponere, ne lascivo rationis judicio in tam arduo mysterio præcipientes feramur, quod quàm facile fieri exemplo Nicodemi abundè patet.

Habemus hic

1. *Persona delineationem*, quæ describitur

1. *Ratione nominis.* Nicodemus enim vocatur, quod est victor populi, qualis reverà fuit, Johan. 7. v. 51. 19. v. 39. nomen illustre, sed quod ad salutem ipsi nihil profuit.

Hoc

Hoc præstat nomen super omne nomen, extra quod falus non eft, Act. 4. v. 12.

2. *Ratione muneris.* Nam fuit princeps Pharifæorum, & non folùm Magiftratum gellit in populo Judaico, ut Luc. 14. verf. 1. videre eft, fed in magna etiam autoritate & exiftimatione fuit, unde reliquis primoribus in Senatu contradixiffe legitur, Joh. 7. v. 51.

Si videtis igitur dilecti, hos vel illos gloriari de tot primoribus, qui religioni fuæ adhærent, nihil vos moveat, in negotio falutis verlamini, quod non autoritate humana, fed difpofitione divina nititur & perficitur.

In Ecclefia Corinthiaca non multi erant fapientes fecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, fed quæftulata erant mundi Deus elegerat. Doctrina interim pura erat & fana, 1. Cor. 1. verf. 26. Cum divites & potentes nolent venire, vocantur pauperes, & cæci & claudi, Luc. 14. v. 21.

Pectus Joppen ingrediens non à Principe Civitatis, fed à cotario fufcipitur, Act. 9. verf. 43. hoc eft quod Chriftus dicit: Pauperibus prædicatur Evangelium, Matth. 11. verf. 5.

3. *Ratione conaminis.* Noctu enim venit, quia interdium formidabat, ut inquit Chryloftomus, propter metum fuorum collegarum, qui Chriftum cane pejus & angue oderant, vel ut folus cum Chrifto remotis arbitris colloqui, & secreta ejus allocutione myfteria fidei plenius difcere poffet.

Unde elucefcit

1. *Discendi cupiditas.* Senexerat Nicodemus, magnæque vir autoritatis & eruditionis, non tamen puduit ipfum viam fa-

lutis à Chrifto difcere: multò minus nos pudeat fcripturas ferutari, Joh. 5. v. 39. lectio- ni attendere, 1. Tim. 4. verf. 13. narrationem divinam ante omnia libenter audire. Sir. 6. verf. 35.

Multi funt internos, qui conciones catecheticas floccipendunt, & pro juventute institutas arbitrantur. Sed perperam. Inveniunt, etiam fenef ibi quod difcant. Nam verbum Dei eft inftar maris, cujus abyffus imperferutabilis, Sir. 24. verf. 39. cave igitur, ne fis inter pueros centum annorum, Efa. 65. v. 20. qui femper difcunt, & ad agnitionem tamen veritatis nunquam perveniunt, 2. Tim. 3. v. 7.

2. *Conjuncta infirmitas.* Noctu enim venit ex metu Judæorum. Quo tamen exemplo noftri fe Nicodemitz & tenebriones tueri non poffunt, non enim exemplis fed legibus judicandum. Habemus regulam Chrifti Matth. 10. v. 32. 33. Luc. 9. v. 26. quæ omnibus exemplis præjudicat. Hanc fequi debemus, nam corde creditur ad iuftitiam, fed ore fit confelfio ad falutem, Rom. 10. v. 9. 10. Nicodemus correxit infirmitatem fuam, Joh. 7. v. 50. 51. 19. v. 39. Idem faciunt hodierni vefpertiliones, tunc laudabimus ipfos. Qui enim veritatem operatur, ad lucem venit, ut opera ejus manifefta fiant, in Deo enim facta funt, Joh. 3. v. 21.

II. *Scopi fignificationem, v. 2.* ubi confideranda fe offerunt

1. *Exordium,* quod valde plaufibile eft. Agnofcit enim Chriftum pro Doctore illo: quem Deus olim mundo promiferat, Deut. 18. v. 15. Joel. 2. v. 23. Efa. 50. v. 4.

Teftes adducit

1. *Suam & fuorum confcientiam.* Scimus quod à Deo veneris Magifter. Obftinata certè malitia, quâ confilium Dei adverfus

semetipfos spernebant, Luc. 7. v. 30. & peccatum in Sp. S. committebant, Matt. 12. v. 31. Tales hodie multos invenias inter adversarios, qui contra propriam conscientiam in erroribus perseverant, ne errasse videantur. Cavete vobis, dilecti, ne veritati resistatis, 2. Tim. 3. v. 8. horribile enim tales manebit iudicium, 2. Theff. 2. v. 12.

2. *Miraculorum evidentiam.* Nemo potest signa facere inquit, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Firmum igitur ex miraculis Christi argumentum ducitur, quod sit verus Messias, sicut ipse Phariseos hoc argumento convincit Joh. 10. v. 38. Deus enim solus est qui mirabilia facit, Pl. 72. v. 18. & licet Apostoli etiam miracula patrarent, vim tamen istam *δουρατὸς ἐγγύχην* non à se ipsis habent, sed à Christo acceperunt, Matth. 10. v. 8. Marc. 6. vers. 7. Luc. 10. vers. 19. Joh. 14. vers. 12.

2. *Desiderium.* Quamvis enim status vel principalis quæstio non exprimitur, cujus gratiâ Nicodemus Christum accesserat, tamen quia responsio Christi in eum seopum directa est, ut viam salutis ipsi commonstraret, dubium non est, quin de hac ipsa quæstio Nicodemi instituta fuerit. Ita nos quoque de salute consequenda debemus esse solliciti, quærentes ante omnia regnum Dei & iustitiam ejus, tunc cætera nobis adjicientur, Mat. 6. v. 33.

De Secundo.

Fuit quæstio, succedit *Informatio*, quâ duo Christus media ostendit, quarum ope Nicodemus & omnes verè Christiani ad salutem pervenire queant.

1. *Est regeneratio*, cujus hic describitur

2. *Necessitas*, vers. 3. Omnes enim nascuntur in peccatis, Pl. 51. vers. 7. & abalienati

sumus à Deo, quamdiu in peccatis hæremus, Ef. 59. v. 2. nova igitur regeneratione opus est, quæ fit per baptismum, cujus summa necessitas duplici hic juramento confirmatur. Non tamen ita intelligendum est, quasi Deus alio modo regenerationem in nobis operari non possit, sed ratione decreti & ordinis divini, cui nos alligatos voluit. Interim sibi legem non tulit, sed in casu necessitatis etiam absque baptismo infantes adoptare & adultos salvare potest, ut exemplum latronis, Luc. 23. v. 43 & filioli Davidis testatur, 2. Sam. 12. v. 23.

2. *Qualitas*, v. 5. Regeneratio igitur, quæ fit per baptismum, efficitur per aquam & spiritum, quæ sunt partes baptismi essentielles, illa terrestris, hæc cælestis. Aqua non permutanda est cum alio liquore, Sp. non separandus est ab aqua, qua ipse tanquam instrumento in regeneratione hominis utitur, Eph. 5. v. 26. Tit. 3. vers. 5. Apage igitur distinctionem illam de baptismo externo & interno. Nam unum est baptisma, Eph. 4. v. 5. Apage etiam strepitum ceremoniarum, quas Pontificii in administratione baptismi adhibent. Sufficit aqua & spiritus, de sale, sputo, Chrismate, &c. in Scripturis altum est silentium. Frustra igitur servitur Deo præceptis hominum, Matth. 15. v. 9.

3. *Efficacitas.* Nam quod natum est ex spiritu, inquit Christus, Spiritus est, & introibit in regnum cælorum. Ubi duplex baptismi fructus insinuat:

1. *Renovatio.* Nam Spiritus efficitur, id est, spirituales, sive novi homines, Eph. 4. v. 24. Col. 3. vers. 10. quæ novitas non est physica transformatio, sed hyperphysica alteratio, & consistit in illuminatione mentis, Ephes. 5. vers. 8. in mundicie cordis, Psal.

Pl. 51. v. 12. & fuppreffione carnis, Rom. 6. v. 2. feqq. fed imperfecta tamen eft in hac vita, quia omnis fanctus eget petitione venia, Pl. 32. v. 6. 143. v. 2. & querelam Apoftoli ingeminare cogitur, Rom. 7. v. 24.

2. *Salutis participatio*, unde baptifmus porta gratia, ab Auguftino, & puerpera regni cœlorum à Luthero appellatur. Per hunc enim mundamur & fanctificamur, Eph. 5. v. 26. 1. Cor. 6. v. 11. Chriftum induimus, Gal. 3. v. 27. remiffionem peccatorum accipimus, Act. 2. v. 38. falvifimus, Tit. 3. v. 5. 1. Pet. 3. v. 21.

4. *Difficultas*, quæ apparet ex gemina nota, quarum

1. est *crassa hominum inficitia*. Huc pertinet exemplum Nicodemi, qui carnales de regeneratione cogitationes concipit. Quomodo homo fenex, inquit, potest nafci? potestne in ventrem matris fuæ rursus ingredi & nafci? Ita fit, quando myfteria fidei rationis modulo metiri volumus. Exempla fimilia habemus in Naamano, 2. Reg. 5. v. 11. in Sadducæis, Mat. 22. v. 25. in Capernaitis, Johan. 6. v. 52. Ex hac fcaturigine proponant omnia Calvinianorum de hoc myfterio absurda. Quamprimùm enim audiunt baptifmum effe lavacrum regenerationis, mox cum Nicodemo tam crasse philosophantur: quomodo manipulus aquæ peccatum ablueri, & confcientias purgare potest? quando audiunt, Chriftum nobis sub pane & vino corpus & fanguinem fuum manducandum & bibendum in S. Cœna exhibere, iterum ad absurdum delabuntur, & quomodo, inquit, corpus verum & naturale parvo ore manducari potest, &c. Non est autem ifta fapientia supernè defcendens, fed terrena, animalis, dæmoniaca, Jac. 3. v. 15. proinde caveamus, ne quis de-

cipiat nos per inanem philosophiam, moneat Paulus Col. 2. v. 8.

2. *Difficilis renatorum notitia*, quò referenda sunt verba Chrifti: Spiritus ubi vult spirat, & sonum ejus audis, fed nescis unde veniat, aut quò vadat. Quâ fimilitudine docet Spir. S. in renatis non effe otiofum, fed spirituales in ipsis motus excitare, ut non peccent, 1. Joh. 3. v. 9. fed fructibus justitiæ impleti, Phil. 1. v. 11. in novitate vitæ ambulent, Rom. 6. v. 2. 3. 4. Si quis igitur pro Chriftiano regenerato se venditat, & tamen opera non habet, quæ fidem declarant, hypocrita est. Nam qui ex Deo natus est, peccatum non facit, & hoc ipfo apparet, qui sint filii Dei, vel filii Diaboli, 1. Joh. 3. v. 9. 10.

3. *Connata rationis stultitia*, quæ fuum quomodo femper repetit, & quomodo, inquit cum Nicodemo, iftud fieri potest? Quomodo finitum potest effe capax infiniti? quomodo Chriftus qui cœlum ascendit, corpore fuo in terris præfens effe poterit? quomodo corpus putrefactum & in nihil redactum idem numero refurget? &c. Sed quomodo illud est venenum fidei, & manifestiffimum incredulitatis indicium. Hinc Chriftus reprehendit Nicodemum, quod Doctor fit in Ifrael, & hæc principia ignoret. Captivemus ergò rationem sub obfequium fidei, 2. Cor. 10. verf. 5. Deus enim *ὕπερ ἐκπερισσῶ* facere potest, super id quod petimus & intelligimus, Ephel. 3. verf. 20.

II. *Meriti fui applicatio*, commendat enim Nicodemo

1. *Salutis reparatorem*. Amen Amen dico tibi, quod fcimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo credetis, si dixerò vobis

cœlestia : q. d. Jam de rebus terrenis locutus sum, quæ comparatione ad alia mysteria, quasi crepundia æstimanda sunt. Si igitur in hisce rudibus elementis, nempe de hominis terreni regeneratione tam absurdum & crassum disputatorem te ostendis, quàm crassè philosophaberis, quando in secretissimos mysteriorum recessus & penetrabilia te introduxero. Age, proponam tibi ænigma Theologicum : Est quidam, qui dicitur filius hominis, is descendit de cœlo, & tamen est in cœlo, & licet sit in cœlo, tamen aliquando demum in cœlum ascendet. Hic omnes ingenii tui nervos intende, & periculum fac, num hoc problema solvere possis. Loquitur autem de seipso, qui in plenitudine temporis descendit de cœlo, cum carnem assumeret, & erat in cœlo, cum hæc loqueretur in terris, nimirum juxta modum incomprehensibilem personalis unionis cum λόγῳ, quæ nupsiam soluta erat, & tamen quadragesimo die post resurrectionem ascendebat in cœlum juxta modum visibilem & comprehensibilem corporis naturalis.

Quibus verbis certè elegantissima majestatis Christi descriptio continetur, qui licet Nicodemo in terra localiter & naturaliter astiterit, eodem tamen tempore τῷ λόγῳ in cœlis per & propter unionem personalem præsentissimus fuit. Quidni igitur jam ad dextram Dei exaltatus Ecclesiam suam præsentissimè gubernet & detendat omnibus diebus ad consummationem seculi, juxta promissionem suam, Matth. 28. v. 20. Videte, dilecti, Salvatorem habemus, qui in cœlo & terra præfens est, & cum Patre & Sp. S. omnia implet, Jer. 23. v. 24. Estote igitur bono animo, sive sitis in carcere, sive in spelunca leonum, sive in fornace ignea,

Christus vobiscum est, & ex omnibus periculis vos tandem eripiet, 2. Petr. 2. vers. 9.

2. *Modi tenorem*, quem ostendit sub typo serpentis ænei, Num. 21. v. 7. 8. Sicut enim populus Israel in deserto igneis Serpentibus propter incredulitatem & alia peccata punitus est à Deo, qui momorderunt populum, ita ut moretetur populus multus, dum Moses jussu Dei serpentem æneum erigeret, cujus intuitu vulnerati à serpentibus igneis rursum sanati sunt: Ita totum genus humanum pestifero morfu serpentis infernalis non modò infectum, sed interfectum & spiritualiter occisum erat: Sed misit Deus Filium suum, qui instar vermiculi abjectissimi de ligno suspenus, & maledictione legis liberaret, Gal. 3. v. 13. non enim corruptibili auro & argento redempti sumus, sed pretioso sanguine Jesu Christi agni illius immaculati & incontaminati, 1. Petr. 1. v. 18. 19. absque profusione sanguinis nulla fieri potest remissio. Quod si igitur sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Sp. S. semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi, Ebr. 9. v. 13. 14.

3. *Connexum valorem*, quomodo beneficium illud sibi applicare possit, nimirum per fidem, nam omnis qui credit in eum, non perit, sed habet vitam æternam. Qui intuebantur serpentem æneum servabantur, non propter rem visam, sed propter Jehovaham, qui Salvator est omnium, Sap. 16. v. 7. 8. Ita hæc est voluntas Patris, ut omnis, qui videt filium, quem serpens æneus præfigurabat,

